

Kulturlandskap i fjällen

Arkeologiska inventeringar och
undersökningar inom Mavas, Jurun och
Adamvalta, Arjeplog socken och
kommun, 2005

Av
Lars Liedgren

Silverbuseet
Rapport 47

Silvermuseet
Torget
930 90 Arjeplog

Tel: 0961-61290

www.silvermuseet.se

© Silvermuseet

Tryck: Silvermuseet, Arjeplog 2006

Rapport Silvermuseet

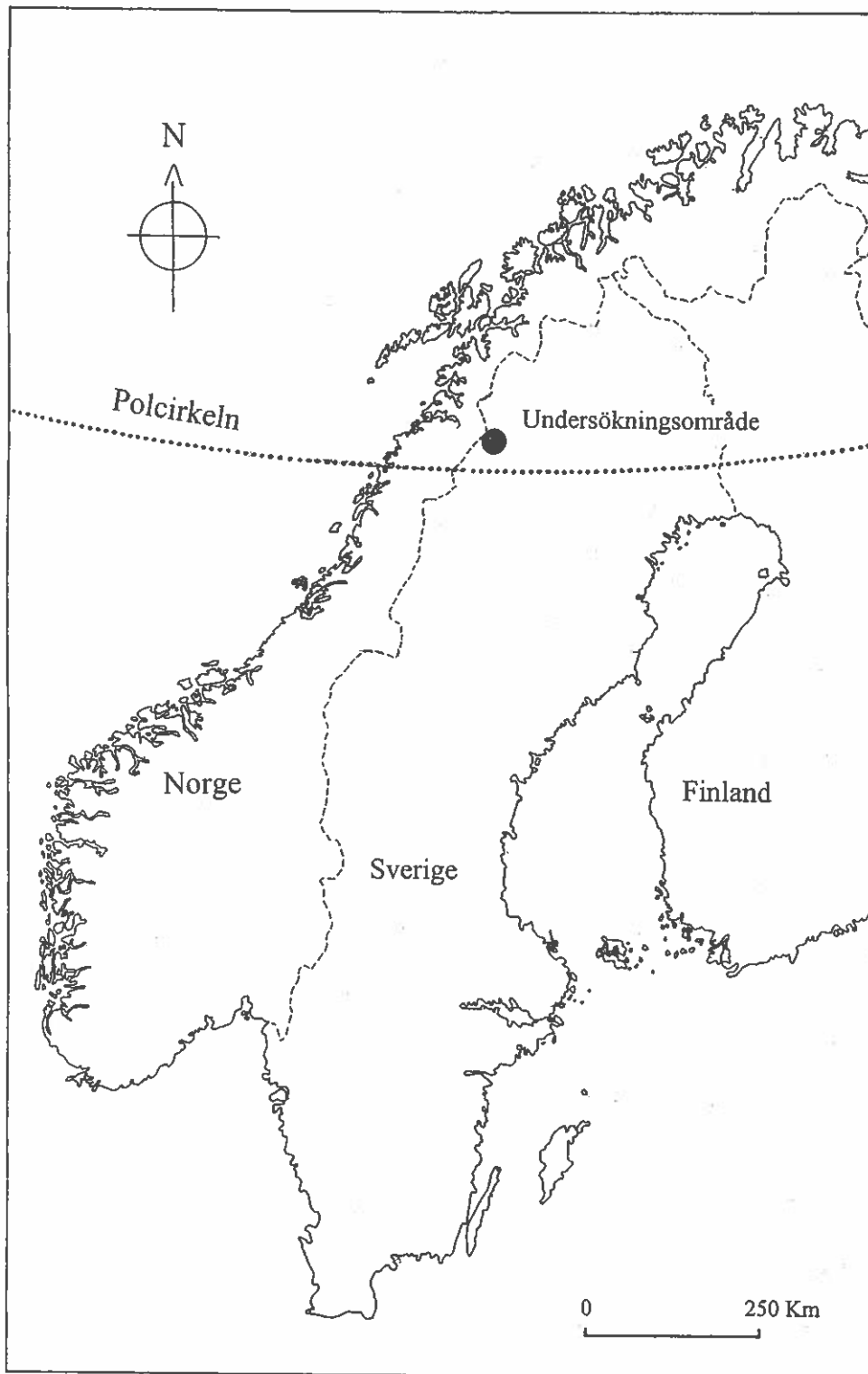
ISSN 1101-2900

Administrativa uppgifter

Länstyrelsens dnr:	431-11861-05, 431-7225-05.
Institutionens dnr:	2003/010.
Finansiär:	Riksbankens jubileumsfond.
Fornlämningsnummer (de lämningar där provtagning eller metalldetektorfynd upptagits):	Raå 1777:1, Raå 1179:2, Raå 1180:4, dessutom i 28 andra anläggningar med egen numrering.
Kommun:	Arjeplog.
Socken:	Arjeplog.
Typ av uppdrag:	Forskningsundersökning.
Datering:	Vikingatid-medeltid-nyare tid.
Typ av fornlämningsobjekt:	Härdar och stalotomter/kåatomter.
Antal fältdagar och varaktighet:	20,5 arbetsdagar, 9/8-28/9, 2005.
Antal rapportdagar:	15.
Antal fyndhanteringsdagar:	3.
Personal:	Lars Liedgren och Ingela Bergman, Silvermuseet.
Övrig personal:	-
Undersökt yta (m ²):	Provtagning.
Undersökningens altitud:	600-700 m öh.
Koordinater:	Se bifogade översiktskartor. Koordinater knutna till rikets nät är givna efter RT 90 med korrigeringsfaktorn User grid utan angivelse av standardavvikelse. Standardavvikelsen torde i de flesta fall ligga mellan 3-5 m.
Koordinatsystem:	Lokala.
Dokumentationshandlingar:	Orginalritningar och beskrivningar förvaras på Silvermuseet: tre översiktliga karteringar av stalotomtslokaler skala 1:1000 utförda med GPS (User grid), på dessa lokaler har 10 lämningar karterats i skala 1:20 (varav tre är redovisade i rapport); totalt har 30 härdar planritats i skala 1:20 (varav 27 redovisade) även ett 15-tal fynd har avritats (vanligen skala 1:1, varav åtta redovisade i rapport).
Digital dokumentation:	-
Summa fyndmängd:	Ett tillvarataget fynd, en bronsknopp från härd 52:4 (egen numrering), vilket också konserverats samt förvaras på Silvermuseet..
Prover:	Totalt har kolprover tagits ur 27 härdar och två stalotomter.
Dateringar:	14 kolprover från 12 härdar har daterats med en spännvidd från sen vikingatid till sen historisk tid.
Fotografier:	14 dia-bilder från utgrävningar av fornl 485 samt några översiktsbilder av samma område (accessionsnummer 2005:298-312) samt 13 SV- bilder av fynd och fornlämningar (accessionsnummer 2005:314-319, 2005:325-331).

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning och resultat.....	1
2 Inledning.....	1
3 Bakgrund.....	2
4 Fornlämningsmiljö och utvalda undersökningsområden.....	2
5 Syfte.....	6
6 Metod.....	6
7 Undersökningsdokumentation.....	7
8 Resultat.....	7
9 Utvärdering.....	8
10 Referenser.....	8
11 Bilagor.....	9
11.1 Beskrivningar av undersökningar och påträffade fornlämningar	9
11.1.1 Område nr 1, N sidan av Mavasjaure.....	9
11.1.2 Område nr 3, Vilstugan/Jurunvagge.....	16
11.1.3 Område nr 5, Adamvalta.....	22
11.2 Datering.....	30
11.3 Lista över tillvaratagna prover och fynd.....	32
11.3.1 Område nr 1, Mavas.....	32
11.3.2 Område nr 3, Vilstugan/Jurunvagge.....	32
11.3.3 Område nr 5, Adamvalta.....	32
11.4 Ritningar.....	33
11.4.1 Tabell över ritningar.....	33
11.4.2 Ritningar.....	35

1 Sammanfattning och resultat

Undersökningarna i Arjeplogs fjällvärld berör resursutnyttjandet och samekulturens differentiering i fjällområdet under vikingatid-nyare tid vilket är upptaget som egen punkt i Norrbottens forskningsöversikt (se Arkeologi i Norrbotten 1998:54). Tidigare forskning i Skandinavien har koncentrerats till stalotomter, vilka ansetts ha använts från vendeltid-medeltidens slut. Undersökningar av stalotomter i Arjeplogs fjällvärld (Liedgren 2004, Liedgren *et al.* 2006) visar på en mycket snävare datering till ca 800-1050 AD.

Sannolikt utgör stalotomterna rester efter permanenta konstruktioner. Några liknande fasta konstruktioner kan inte igenkännas i det arkeologiska materialet i Arjeplogs fjällområde med datering till medeltid. Således är det sannolikt att det sker en övergång till enbart tältboende under början av medeltiden. Enligt de historiska källorna finns inga noteringar om fasta kåtor förrän början av 1800-talet i Arjeplog och andra hälften av 1800-talet i Norrbottens övriga delar. Därför är det tälthärdar och med dem associerade lämningar som bör undersökas för att belysa de medeltida förhållandena i fjällen.

Arbetet inom ramen för projektet "Kulturlandskap i fjällen - interna och externa faktorer i ett samiskt landskapsutnyttjande AD 1 - 1600", har under sommaren inletts och innevarande år fokuserats på att lokalisera medeltida lämningar och miljöer inom Arjeplogs fjällvärld. Fältarbete har genomförts inom tre utvalda områden: Adamvalta, norra delen av Mavas samt Jurun-dalgången. Arbetet har bestått av inventering, provdatering av kol från anläggningar (härdar) samt framtagande av arkeologiskt fyndmaterial i anslutning till anläggningar genom användande av metalldetektor.

Inom de utvalda områdena har ett 80-tal nya fornlämningar registrerats varav huvudparten utgörs av härdar av varierande utseende. Av dessa har ett drygt 30-tal tidigare noterats vid Silvermuseets arbeten i fjällområdet under 2001-2003.

På flera ställen har ovanligt stora härdar förtecknats, de största i paritet med dem som påträffats i skogslandet i Arjeplog och Arvidsjaur. I ett fall, i Jurun vid Vilstugan nära norska gränsen, förekommer sådana härdar i radform.

Användandet av metalldetektor har visat att utslagen i de flesta fall rör sig om metallfynd som inte kan användas som tidsindikator. Däremot har metalldetektorn visat sig vara mycket användbar för att lokalisera härdar som inte markeras av stenskoningar och stenpackningar (troligen pga. magnetiska fält som uppkommit vid eldning). Ofta syns också någon form av avvikande växtlighet som markerar anläggningarna. Särskilt tydliga växtmärken markerar härdar på kalfjället.

Provtagningar av kol har i allmänhet skett i kanterna och strax utanför härdarnas långsidor. Detta förfarande har fungerat mycket bra och i regel gett stora kolbitar väl lämpade för dateringar. Totalt har 12 anläggningar daterats från åtta lokaler. Av dessa har fyra anläggningar daterats till sen vikingatid och medeltid. Således har målsättningen med att hitta medeltida nedslag uppfyllts. I materialet finns en klar tendens till att stora härdar har en tidig datering.

2 Inledning

Silvermuseet erhöll 2004 medel från Riksbankens Jubileumsfond (projektstart 2005) för projektet "Kulturlandskap i fjällen - interna och externa faktorer i ett samiskt landskapsutnyttjande AD1-1600". Forskningsprojektets frågeställningar berör sambandet mellan sociala och ekonomiska förändringsprocesser och olika former av

landskapsutnyttjande i subarktiska miljöer. Projektarbetet tar sin utgångspunkt i de förändringar som samiska samhällen genomgick från tiden omkring Kristi födelse fram till 1600-talets intensiva renskötsel. Projektet omfattar både synkrona och diakrona studier där sentida traditionsmaterial relateras till arkeologiska, historiska och ekologiska data för att belysa samhällsförändringar och landskapsutnyttjande. Projektet genomförs inom ett tvärvetenskapligt samarbete mellan Silvermuseet (arkeologi) och Institutionen för Skoglig Vegetationsekologi vid SLU i Umeå (ekologi).

3 Bakgrund

Sedan 2001 har Silvermuseet bedrivit kulturhistoriska undersökningar inom främst Arjeplogs fjällvärld. Undersökningarna har skett inom ramen för ett EU-projekt (2001-2003) som drivits tillsammans med institutionen för skoglig vegetationsekologi vid SLU i Umeå. Projektet "Människa och miljö i skog och fjäll" behandlade landskapsutvecklingen inom Norrbottens och Västerbottens alpina, subalpina och boreala områden samt människans delaktighet i utvecklingen av specifika vegetationsstyper. Undersökningarna fokuserades till ett område N om Bieskehávrrre kallat Adamvalta. Här gjordes intensivinventeringar och ett större antal stalotomter och härdar undersöktes. Undersökningarna visar på två olika nyttjandehorisonter: dels vikingatid- dels 1500-1800-tal. Inom vårt undersökningsområde i Adamvalta fanns få anläggningar som kunde dateras till medeltid. Vi kan också konstatera att dateringar till medeltid är sällsynta bland de undersökta anläggningarna i fjällområdet både i Sverige och i Norge om man bortser från stalotomterna (jfr Mulk 1994). Möjligen kan detta delvis förklaras av att de flesta undersökningar inriktats på stalotomtsmiljöer. Således vet vi i dag mycket lite om hur fjällområdet utnyttjades under medeltid och hur anläggningarna såg ut under denna tid.

4 Fornlämningsmiljö och utvalda undersökningsområden

De områden som valts ut för specialinsatser 2005 representerar olika typer av miljöer som kan tänkas ha utnyttjats under medeltid i fjällområdet (område 1-8, fig. 1a-c). En jämförelse med lappskatteland under 1700-talet (Djupedal 1987) visar att alla områden utom det vid Jurunvagge har brukare vid denna tid. De utvalda områdena utgör dels av kalfjäll dels av fjällbjörkskog. Vissa områden har uppenbarligen tidigare varit beskogade med fjällbjörk men har genom människans/naturens påverkan blivit kalfjäll. Huvudparten av de kända fornlämningarna består av härdar av olika form och storlek med inslag av stalotomter, kåtatomter, boplatsgropar, förvaringsanläggningar etc. ¹⁴C -dateringar visar att åtminstone vissa områden har nedslag från vikingatid, medeltid och historisk tid (Adamvalta).

Utvalda områden

Följande områden har utvalts för närmare granskning (se fig 1a-c)

Nr 1 N delen av Mavasjaure, ett område med tre jokkar som löper från kalfjället ned genom fjällbjörkskog till Mavasjaure. Området har inventerats vid reguljär fornminnesinventering 1997. I det översta partiet förekommer stalotomter och i det nedre partiet kåtatomter och visten från 1800-1900-talet. Mellanliggande parti inventerades ej 1997. Undersökt 2005.

0 10 Km

Fig. 1 a Undersökningsområde nr 1-5, Arjeplog. Ur allmän karta © Lantmäteriet Gävle 2005. Medgivande M2005/2737.

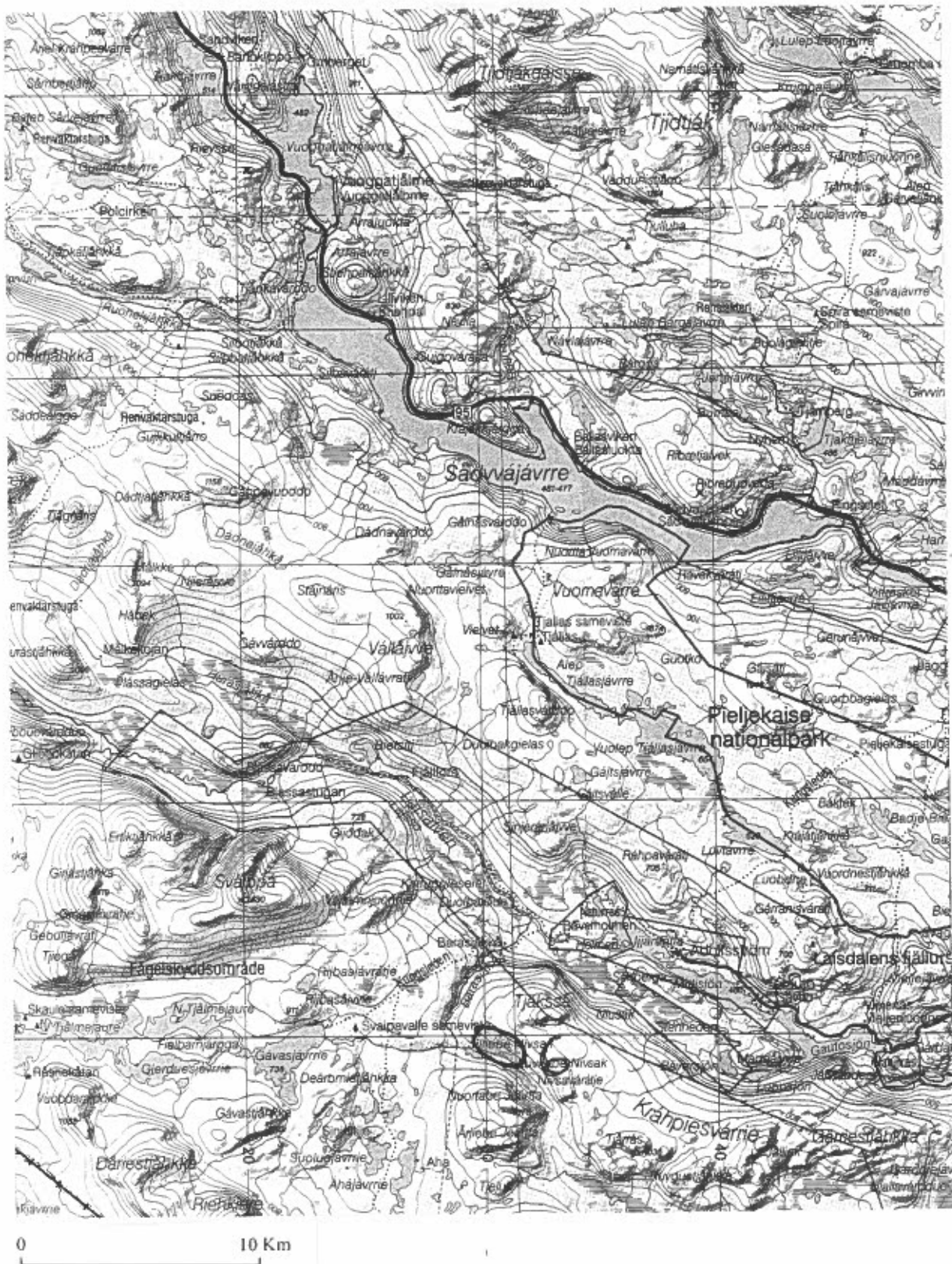

Fig. 1 b Undersökningsområde nr 6, Arjeplog. Ur allmän karta © Lantmäteriet Gävle 2005. Medgivande M2005/2737.

- Nr 2 S delen av Mavasjaure och dalgången mot SV. Inga fornlämningar är registrerade här men mot Ikkesjaure förkommer både stalotomter och förvaringsanläggningar, tidigare registrerade av R. Kjellström och även av Silvermuseet (2002). Kalfjäll och fjällbjörkskog. Ej berört av undersökningar 2005.
- Nr 3 Jurunvagge är en fin fjälldalgång där reguljär fornminnesinventering genomförts 1998 samt specialinventeringar av Silvermuseet 2001-2002. Området utvidgades under 2005 till att också omfatta omgivningarna kring stalotomterna (Raä 1015) vid Vilstugan. I Jurunvagge förekommer främst härdar och stalotomter samt även förvaringsanläggningar och boplatsgropar. Området har både kalfjäll och fjällbjörkskog. Undersökt 2005.
- Nr 4 Seldutvagge. Ej inventerat tidigare. Främst upptaget därför att ett samiskt viste är markerat här under 1600-talet. Området är beväxt med fjällbjörkskog. Ej undersökt 2005.
- Nr 5 Adamvalta NÖ om Bieskehávrrre. Intensivinventerat av Silvermuseet 2001. I området är rikligt med härdar och även kåtatomter (efter tältkåtor) men stalotomter saknas helt i detta parti. Kalfjäll. Partiell undersökning under 2005.
- Nr 6 Område SV om Tjäksa. Vid Jilleb Niusa samt ovanför sjön finns härdar, kåtplatser, förvaringsanläggningar samt en boplatsgrop registrerade av Silvermuseet. Inga undersökningar utförda under 2005.
- Nr 7 Vid sjöarna SSÖ om Alla sameviste på Ö sidan av Barturte har Silvermuseet genomfört inventeringar 2002. Här påträffades spridda härdar samt flera platser med kåtatomter. Området har under lång tid utnyttjats av Bartutte-samerna. Inga undersökningar utförda under 2005.
- Nr 8 På SV sidan av Bartutte, Ö om Bartaure, är en dalgång som även den utnyttjats av Bartutte-samerna. Området har delvis tidigare inventerats av Silvermuseet samt även 1997 av den reguljära fornminnesinventeringen. Inga undersökningar utförda under 2005.

5 Syfte

Syftet med 2005 års fältarbete, har varit att lokalisera och identifiera medeltida fornlämningsmiljöer och fornlämningstyper i fjällområdet i Arjeplog. Arbetet har inriktats på olika former av härdar samt även kåtatomter som varit svårbedömbara. Arbetet kan ses som en förberedelse för framtida utgrävningsinsatser.

6 Metod

Med utgångspunkt i tidigare kunskap om fornlämningar och i lappskatteländ, de senare dokumenterade från 1700-talet, har åtta områden utvalts inom Arjeplogs fjällvärld (se ovan). Av dessa har endast område 1, 3 och 5, kunnat undersökas innevarande år. Ett litet tillägg har också gjorts omfattande en mindre yta i anslutning till den södra delen av område nr 3. Nyfunna fornlämningar har beskrivits och koordinatsatts och redovisas i bilaga.

Inventeringarna har genomförts dels genom vanlig okulär besiktning och sondning, dels med metalldetektor. Metalldetektor har använts för att lokalisera fynd vid en del av anläggningarna. Då det under undersökningarnas gång visat sig att härdfyllningar och eldningsplatser ofta ger utslag på metalldetektor har den också använts för att lokalisera sådana anläggningar. Metalldetektorn har visat sig vara särskilt värdefullt i områden med kraftig torvtillväxt.

Undersökningarna med metalldetektor har främst inriktats på större härdar med indikationer på en längre tid av eldning. Vid metalldetektorutslag har anläggningarna, i den mån något syns, ritats i plan med utgångspunkt i ett fristående koordinatsystem. I några fall har tidigare dokumentation av fornlämningar använts som utgångspunkt. Vanligen har endast utslag utanför härdarnas begränsningar undersökts. I något fall har även utslag i härdar/eldningsplatser undersökts då det inte gått att fastställa anläggningarnas begränsningar. Vid fyndindikation har torven tagits bort omkring en ca 0,3-0,3 m st yta. Vi har även försökt att undvika att gräva ned djupare än någon cm ned i blekjorden under torven. Påträffade fynd har, med ett undantag, lagts tillbaka tillsammans med jord och torv.

En del kolprover har också tagits för att kunna göra några provdateringar. Vi har försökt att göra så små ingrepp som möjligt. Det har visat sig att det nästan alltid finns kol utanför härdarnas stenskoningar om de använts under en längre tid. Därför har provtagningen tillgått så att en bit torv lyfts i anslutning till härdens långsidebegränsning. Därefter har kolbitar tagits tillvara. Till sist har torven lagts tillbaka. I ett fall har hela härdens avtorvats, detta för att kunna ta prover från olika delar samt för att kunna granska stenskoningen mer ingående.

7 Undersökningsdokumentation

Alla fornlämningar som påträffats inom de olika inventeringsområdena, utom Adamvalta (område nr 5), har beskrivits och koordinatsatts med GPS. I Adamvalta har endast de som närmare undersökts redovisats. Undersökta anläggningar redovisas i plan med eventuell fyndplats samt plats för kolprov. En del fynd har fotograferats och en del har avritats. I samtliga fall har fristående koordinatsystem använts vid planritning av anläggningar. I en del fall har översiktskartor över fornlämningslokalens topografiska läge upprättats. I ett fall har en specialkarta över härdar upprättats då dessa låg tätt inom ett mindre område.

8 Resultat

Av de åtta områden som begärts undersökningstillstånd för, har tre kunnat granskas (nr 1, 3 samt nr 5). I det sydligaste området (nr 3) påträffades ett 25-tal nya anläggningar. Av dessa var främst en rad av härdar i närheten av stalotomterna vid Vilstugan av intresse. Några av härdarna är av samma dimensioner som de största i skogslandet i Arjeplog och Arvidsjaur, dvs. 2,2-2,3 m l. Endast en av de härdarna har daterats och den tillhör tiden sen vikingatid-tidig medeltid.

På N sidan av Mavasjaure inventerades tre jock-sträckningar som löper från kalfjället ned till Mavasjaure (område nr 1). I de nedre delarna var tidigare kåtatomter från 1800-1900-talet kända samt i det översta partiet stalotomter och härdar. Totalt kunde ett drygt 20-tal fornlämningar registreras, de flesta belägna i anslutning till den mellersta jocken. Fornlämningarna består främst av härdar samt kåtatomter men även av några stalotomter. Ett flertal härdar/eldplatser lokaliserades med metalldetektor. Vid en härd/eldplats påträffades ett litet silverhänge i form av ett St Georgskors med inpunsad dekor. Dateringar från undersökningsområdet visar på en spridning från sen vikingatid till sen historisk tid.

Inom den SSÖ delen av Adamvaltaområdet valdes ett antal tidigare registrerade fornlämningslokaler ut för närmare granskning. Totalt besöktes 32 härdplatser. Inom dessa lokaler påträffades flera stora härdar med riklig fyllning av brun smetig jord samt rödbränt i botten. Inom en lokal (fornl. 58), kunde en mängd nya härdar registreras. Dessa syntes främst som växtfärgningar och gav utslag på metalldetektor. Vid en av de härdarna (58:14) påträffades ett yxformat hänge med inpunsad dekor. Av de undersökta härdarna har några daterats till medeltid och några till sen historisk tid.

Inventeringarna och undersökningarna av fornlämningar har visat att det förekommer medeltida härdanläggningar inom två av de utvalda undersökningsområdena och att dessa ensidigt utgörs av härdar. Provdateringar visar dels att härdarna utgörs av större anläggningar i liggande i rader eller som solitärer. De härdarna är förhållandevis stora, 1,5-2,2-2,3 m långa och verkar tillhöra ett skikt som dateras till sen vikingatid-medeltid. Andra mindre härdar kan ha en mycket varierande datering.

9 Utvärdering

Under arbetets gång har undersökningsmetodikerna utvecklats. Användandet av metalldetektor har visat att de flesta härdar ger utslag, dels beroende på fynd dels beroende på eldning i härdan. Det senare troligen orsakat av magnetiska störningar. I en del fall har således härdar påträffats med hjälp av metalldetektor utan att de var tydligt markerade varken av växtlighet eller genom konstruktioner. I en del fall kan eldning ha skett utan att någon stenbegränsning byggts.

Fynden har de förekommit just under torvskiktet. Vi har funnit att det bästa sättet varit att avtorva en ca 0,3-0,3 m st yta därför att metalldetektorn inte har någon större precision vad gäller den exakta platsen för fyndet. I en del fall har magnetiska stenar orsakat utslaget på detektorn.

I vår ansökan angavs att ett par tre prover skulle tas i de anläggningar vi ville undersöka och att hålen skulle fyllas med steril sand. Denna metod har inte använts. I stället har prover generellt tagits genom att lyfta bort ett stycke torv utanför långsidorna på härdarna. Därefter har kolbitar plockats upp och torven lagts tillbaka. Förfarandet har gett små ingrepp i härdarna och har troligen dessutom gett bättre kol för dateringar.

10 Referenser

- Arkeologi i norrbotten – en forskningsöversikt*. 1998. Utgiven av Länsstyrelsen i Norrbotten, Åtte, Norrbottens museum, Riksantikvarieämbetet, silvermuseet.
- Djupedal, W.-M. 1987. *Aspekter ved en undersøkelse av befolkningsutviklingen i Mavas i tiden 1739-1826*. Hovedsagsoppgave ved Historisk institutt, Universitetet i Trondheim.
- Hedman, S.-D., Bergman, I., Liedgren, L. 1998. *1997 års fornminnesinventering i Norrbottens län, Arjeplogs kommun*. Rapport Silvermuseet/Riksantikvarieämbetet.
- Hedman, S.-D. 1998 års fornminnesinventering i Norrbottens län, Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Rapport Åtte/Riksantikvarieämbetet.
- Hildebrand, H. 1983. Sveriges medeltid. De högste i samhället. 3:e boken. Facsimil.
- Liedgren, L. 2002. *Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland, 2001*. Silvermuseet rapport 31.

- Liedgren, L. 2003. *Utgrävningar stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland, 2002*. Silvermuseet rapport 35.
- Liedgren, L. 2004. *Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland, 2003*. Silvermuseet rapport 37.
- Liedgren, L., Bergman, I., Hörnberg, G., Zackrisson, O., Hellberg, E., Östlund, L., DeLuca, T. H. 2006. Radiocarbon dating of prehistoric hearths in alpine northern Sweden: problems and possibilities. Antagen för publicering i *Journal of Archaeological Science* okt. 2006.
- Mulk, I.-M. 1994. *Sirkas – ett fångstsamhälle i förändring Kr. f.- 1600 e. Kr.* Studia Archaeologica Universitatis Umensis 6.

11 Bilagor

11.1 Beskrivning av undersökningar och påträffade fornlämningar

I nedanstående följer en beskrivning och redogörelse för utförda undersökningar och påträffade anläggningar. Redovisningen görs områdesvis. Numrering utgörs dels av en egen nummerserie som används inom Silvermuseet, dels Riksantikvarieämbetets nummerserie. För de senare fornlämningarna används förleden Raä. I vissa fall har nya fornlämningar påträffats på lokaler som har Raä-nummer. I dessa fall har de nya fått undernummer och i texten omtalas att de utgör nyfynd. I en del fall anges att metalldetektor ej gav utslag i samband med härden, detta syftar genomgående på att utslag från metallfynd saknas.

11.1.1 Område nr 1, N sidan av Mavasjaure

Inventeringarna på N sidan av Mavasjaure koncentrerades kring tre olika jokkar belägna Ö om nuvarande Mavas sameviste. I de nedre delarna av dessa jokkar har tidigare rikligt med kåtatomter och visten från främst 1900-talets första hälft registrerats (1997 års fornminnesinventering, Hedman *et al.* 1998). I den mellersta jokkens övre delar registrerades en lokal med kåtatomter (stalotomter) 1997. Ytterligare två lokaler noterades vid inventering 2002. Totalt användes ca 5 arbetsdagar för undersökningar inom området koncentrerat till övre och mellersta partiet av tre jokkar. Totalt påträffades 13 härdar, 4 stalotomter, 4 kåtatomter, 2 fyndplatser, 1 rösning, 1 förvaringsanläggning samt en hornsamling. Av dessa var stalotomterna samt 2 härdar kända genom dokumentation 2002.

Raä 1777:1

Vid fornminnesinventeringarna 1997 registrerades två kåtatomter strax ovan fjällbjörkskogsgränsen vid den mellersta jokken.

Undersökning

Vid inventeringarna 2005 gjordes en metalldetektorsökning varvid ett utslag noterades i V vallen till Raä 1777:1. Vid avtorvning upptäcktes kol på denna plats, möjligen härrörande från sekundär härd. Ett kolprov togs, sedan lades torven tillbaka utan att metalldetektorutslaget undersöktes vidare. Sondning i lämningarna samt deras allmänna karaktär visar att det måste röra sig om stalotomter.

Fornl. 318

Fornlämningarna är belägna på två flacka åssträckningar SÖ om jock och i övrigt omgivna av myrmarker, fjällbjörkskog. Fornlämningen utpekas enligt lokal tradition (L-E Ruong) som "Skobbles" kåtaplats (andra hälften av 1800-talet). Dokumenterad 2002 av Silvermuseet.

318:1 Stalotomt, oval, 7,2 x 6 m (NNÖ-SSV). Den inre ytan är 4,5 x 3,6 m (NNÖ-SSV), försänkt 0,1-0,2 m i förhållande till omgivande markyta. Kring kanten är en 0,8-1,6 m br och 0,15 m h vall. I mitten är en helt överväxt härd. Tydligt kännbar skoning, troligen rektangulär, 2 x 1,1 m (VNV-ÖSÖ) och i nivå med markytan. Härden är tydligt markerad med avvikande växtlighet. Sondning visar på svag blekjordsbildning i golvyta och på vall. Koord. 1527537/7425128.

7 m 225 gon om 1 är:

318:2 Stalotomt, oval, 6,4 x 5,6 m (NNÖ-SSV). Den inre ytan är 4,6 x 3,8 m (NNÖ-SSV), försänkt 0,1-0,2 m i förhållande till omgivande markyta. Kring kanten är en vall, 0,6-1,2 m br och 0,1-0,2 m h. I mitten är en härd närmast helt övertorvad. Sondning och synliga stenar antyder en rektangulär form ca 2 x 1,1 m (VNV-ÖSÖ) i nivå med golvytan. Härden är skadad i VNV där torven är borta inom ett 1 x 0,6 m st område. Ytterligare tre skador finns inom golvytan. Koord. 1527533/7425110.

Undersökning

I härden togs två ytliga kolprover. I övrigt flera metalldetektorutslag som ej undersöktes vidare.

I anslutning till och SV om 2 är :

318:3 Stalotomt, oval, 6,2 x 5,1 m (NNÖ-SSV). Den inre ytan är 4,3 x 3,3 m (NNÖ-SSV) försänkt 0,05-0,25 m i förhållande till omgivande markyta (mest i NNÖ). Kring kanten är en vall, 0,9-1,2 m br och intill 0,15 m h. I mitten är en helt överväxt härd, osäker form och storlek. Sondning visar en storlek av ca 1,8 x 1,0 m (VNV-ÖSÖ). I härden var sotfärgad jord och därunder rödbränd sand. Koord. 1527527/7425111.

23 m 305 gon om 1 är:

318:4 Härd, närmast oval, 1,1 x 0,7 m (NNV-SSÖ). Fem synliga kantstenar, 0,15-0,3 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på förekomst av kol. Koord. 1527508/7425127.

Tillägg

Mellan 318:1-2 påträffades med metalldetektor en fint bevarad järnkniv direkt under torven, koord. (enligt upprättat fristående koordinatsystem) 118,6/199,05.

Fornl. 319

På flackt krön ovan bäckravin, i skogsgränsen, gles fjällbjörkskog. Nr 1 dokumenterad av Silvermuseet 2002.

319:1 Härd, oval, 1,2 x 0,75 m (NNV-SSÖ) och 0,05 m h. Fem synliga kantstenar, 0,15-0,3 m l, 0,1-0,25 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på rikligt med kol/sot. Koord. 1527619/7425523.

Ett 20-tal m NÖ om 1 är:

319:3 Härd (påträffad med metaldetektor), helt övertorvad och markeras främst av avvikande växtlighet bl a mjölkört, ca 1,3 x 0,8 m NNÖ-SSV. Vid sondning framkom mörkbrun härdfyllning, sot/kol samt även rödfärgning därunder. Koord. 1527621/7425541.

Undersökning

I kant av härden togs ett ¹⁴C -prov strax under torven.

Datering: Ua-32009, kolprov 1, 990±40 BP.

Fornl. 320

På avsats av mindre moränhöjd ett 70-tal m ÖSÖ om jock i skyddat läge i anslutning till myr, fjällbjörkskog. Dokumenterad av Silvermuseet 2002.

320:1 Stalotomt, oval, 6,1 x 5,7 m (NV-SÖ). Den inre ytan är 4 x 3,6 m (NV-SÖ) försänkt intill 0,1 m under omgivande markyta. Kring kanten är en vall, 0,9-1,2 m br och intill 0,15 m h. I mitten är en härd, kraftigt övervuxen, närmast rektangulär?, 1,4 x 0,9 m (NÖ-SV). I NÖ med tre synliga, 0,2-0,3 m st stenar. Sondning i vall och golvyta visar på svag blekjordsbildning. Koord. 1527753/7425353.

Fornl. 464

Krön av mindre moränknabbar i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

464:1 Kåtatomt, rundad, 3,6 m i diam. Kring kanten är i S och Ö en oregelbunden vall, delvis uppbyggd av flata stenar, 0,3-0,6 m st. Vallen är 0,5-1,2 m br och intill 0,25 m h. Ytterligare flata upplagda stenar ligger 1-1,5 m S om kåtatomen. I ytan, i NV delen av tomten, påträffades mörkgrönt, ojämnt och blåsigt, buteljglas. Sondning kunde ej belägga härd, möjligen getkåta. Koord. 1527227/7424545.

12 m S om 1 är:

464:2 Kåtatomt, oval, 6 x 5 m (VNV-ÖSÖ). Tomten markeras av en oregelbunden vall uppbyggd av jord och 0,3-0,7 m st stenar. Vallen är 0,5-1,0 m br och intill 0,2 m h. I mitten är en härd, oregelbunden, 1,3 x 0,9 m (NNÖ-SSV). Härden markeras av fem synliga stenar, 0,2-0,3 m l. Koord. 1527227/7424530.

38 m NÖ om 2 är:

464:3 Förvaringsanläggning i form av ett stolphål till troligen en njalla. Stolphålet är närmast rektangulärt 0,8 x 0,7 m (NV-SÖ) och intill 0,6 m dj. Sondning visar att ursprungligt djup är ca 0,9 m.

Mellan 2 och 3 är:

464:4 Hornsamling, inom en ca 10 m stor yta påträffades större mängder horn. Hornen utgörs till största delen av kraftiga sarvhorn där vissa bitar sågats bort. Flera sarvhorn har delar av skalltak kvar. Området kännetecknas genom avvikande växtlighet av mjölkört och gullris.

Fornl. 465

Belägen på krön av moränkulle Ö om jock, fjällbjörkskog.

465:1 Kåtatomt, oval, 6 x 5 m (N-S). Kring kanten är en 0,6-1,0 m br och intill 0,3 m h vall, uppbyggd av sten och torv/humus. I vallen syns ett 10-tal, 0,1-0,6 m st stenar. I mitten är en härd, oval, 1,1 x 1,0 m (NV-SÖ). Fem synliga kantstenar, 0,1-0,4 m st. I härdens Ö kant och mot vallen i SÖ är troligen rester efter bågstänger. Utanför vallen i dess N kant påträffades en hel butelj av grönblått glas samt del av brun butelj med konkav botten. Koord. 1527098/7424443.

Fornl. 466

Avsatser eller flacka krön i V-sluttande fjällbjörkskog.

466:1 Härd, påträffades genom utslag på metalldetektor, osäker utsträckning och form. Markeras i S av tre stenar 0,1-0,2 m st och intill 0,1 m h. Ytterligare några stenar kunde kännas med sond. Sondning visar på förekomst av kol och sot samt ställvis rödbränd jord. Koord. 1527055/7424140.

Undersökning

I och i anslutning till anläggningen gav metalldetektor tre olika utslag. Nr 1 kontrollerades först varvid kol och sot påträffades, då framgick att det måste röra sig om en härd eller åtminstone eldningsplats. Utslaget visade sig vara ett järnbleck. Från kolet, som var förhållandevis grovt, togs två prov. De övriga utslagen visade sig vara en järnten samt ett förgyllt silverhänge i form av ett St Georgskors, punsat med zig-zag linjer.

Datering: Ua-32006, kolprov 1, 40±40 BP.

37 m S om Nr 1 är:

466:2 Härd, rektangulär, 1,05 x 0,8 m (NNV-SSÖ) och 0,05 m h. Två synliga kantstenar i N, 0,2-0,25 m st. Sondning visar stenpackning samt mörkbrun härdfyllning samt ngt rödbränd jord. Koord. 1527065/7424103.

Undersökning

I samband med härdens påträffades, med metalldetektor, en recent spik, närmast pappnubb.

Fornl. 467

Belägen på flackt krön av mindre backe i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

467:1 Kåtatomt, oval, 6 x 5 m (NNÖ-SSV). Kring kanten är en 0,6-1,2 m br och intill 0,25 m h vall. I vallen är en del 0,3-0,6 m st stenar. I mitten är en härd, oval, 1,2 x 0,9 m (NNV-SSÖ). Kring kanten är två synliga stenar, 0,1-0,2 m st. I kåtatomten syns rikligt med ben och hornrester. Koord. 1527207/7424688.

Fornl. 468

Belägen på flack kulle i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

468:1 Fyndplats för bronsbleck med nithål och bronsspik samt ett obr ben. Påträffades genom utslag på metalldetektor. Inga tydliga spår efter en härd noterades, däremot noterades kol ca 0,9 m SV om fyndplatsen. Kol från denna plats togs tillvara. Koord.1527292/7424868.

Datering: Ua-32007, kolprov 1, 170±40 BP.

Fornl. 469

Belägen på flackt litet krön i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

469:1 Härd, oval, 1,1 x 0,8 m (NÖ-SV) och intill 0,05 m h. Fyra synliga kantstenar, 0,2-0,35 m l, 0,15-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på mörkbrun härdfyllning och rödbränd jord därunder. Koord. 1527339/7424976. Metalldetektor visade inga utslag i samband med härden.

Fornl. 470

Belägen på flack åssträckning i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

470:1 Härd, okänd form och utsträckning. Härden/eldplatsen påträffades genom metalldetektorutslag. I anslutning är tre synliga stenar 0,2-0,3 m st. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1527428/7425163.

Fornl. 471

Belägen på flack avsats V om jock.

471:1 Härd, oregelbunden, 0,9 x 0,7 m (NÖ-SV). Fem synliga kantstenar 0,1-0,15 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1527523/7425306. Metalldetektor visade inga utslag i samband med härden.

Fornl. 472

Krön av moränbacke, mot S kanten.

472:1 Rösning, bestående av en rest flat sten, 0,9 m h, 0,6 m br och 0,05 m tj. Stenen står i en närmast kvadratisk rösning med ca 2 m sida och intill 0,4 m h. I ytan syns ett 20-tal stenar 0,2-0,6 m st. Koord. 1527363/7423476.

Fornl. 474

Flack avsats och krön i anslutning till jock, fjällhed.

474:1 Fyndplats, lokaliserades med metalldetektor. Utslaget visade sig vara ett fragment järnten. Järntenen låg i kraftigt sotfärgad jord med inslag av skörbrända stenar ca 0,05 m st. Koord. 1527944/7425722. Ur sotfärgningen togs ett kolprov.

9 m NNV om 1 är:

474:2 Härd, rest av. Anl lokaliserades med metalldetektor. Härden är närmast oval och markeras i NÖ kanten av fyra, 0,05-0,25 m l, 0,1-0,15 m br och intill 0,05 m h stenar. Sondning visar på delvis stenpackning, brun härdfyllning och rödbränd jord. Koord. 1527942/7425730.

Undersökning

I samband med härden var ett metalldetektorutslag. Utslaget visade sig vara ett 0,11 m l förarbete av järn (F 1). I kanten av härden, i N, togs ett kolprov.

Kommentar: Möjligen har lämningarna 1-2 samband med stalotomterna (Raä 1777) på andra sidan jokken.

Fornl. 475

Flack avsats av moränbacke ca 80 m Ö om jock, fjällbjörkskog.

475:1 Härd, påträffad med metalldetektor, oval, 1,05 x 0,85 m (Ö-V) och intill 0,1 m h. Fem synliga kantstenar, 0,1-0,2 m l, 0,1-0,15 m br och intill 0,05 m h. Härden är kraftigt övervuxen. Sondning visar på mörkbrun härdfyllning samt rödfärgad jord därunder. Koord. 1527699/7425309.

Undersökning

Ca en m Ö om härden gav metalldetektor utslag. Utslaget visade sig vara en järnkniv. I N kanten av härden togs ett ¹⁴C -prov.

Datering: Ua-32008, kolprov 1, 385±40 BP.

Fornl. 476

Flack avsats i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

476:1 Härd/eldplats. Påträffades genom flera utslag av metalldetektor. Inga synliga begränsningar. Dock viss markering genom växtlighet i förhållande till omgivning, främst gullris. Sondning visar på rikligt med kol/sot. Metalldetektorutslagen undersöktes ej vidare. Koord. 1527667/7425430.

Fornl. 479

Belägna på flack sandig åsrygg i anslutning till jock, fjällbjörkskog.

479:1 Härd, rektangulär, 1,05 x 0,7 m (N-S) och 0,05 m h. Sex synliga kantstenar 0,1-0,3 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på kol och sot. Koord. 1527129/7424961.

Undersökning

Området kring härden undersöktes med metalldetektor varvid två utslag noterades ca en meter NV om härden. Vid kontroll visade sig utslagen vara 4-5 hyskor av järn uppträdda på järntråd (F 1) samt en häkta av järn (F 2).

15 m 160 gon om 1 är

479:2 Härd, oval, 1 x 0,8 m (NNÖ-SSV) och 0,05 m h. Fem synliga kantstenar, 0,1-0,25 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på stenpackning och mörkbrun härdfyllning. Koord. 1527137/7424943.

Fornl. 480

Belägen på flack avsats i anslutning till jokk, fjällbjörkskog.

480:1 Härd, oregelbunden, 1,1 x 0,65 m (NNÖ-SSV). Två synliga kantstenar i S, 0,3-0,4 m l, 0,15-0,3 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på förekomst av kol. Koord. 1527685/7425377.

11.1.2 Område nr 3, Vilstugan/Jurunvagge

Området har tidigare inventerats inom ramen för fornminnesinventeringen 1998 (Hedman 2000). Således var ett flertal härdar, stalotomter, förvaringsanläggningar samt även någon boplatzgrop kända här. Stalotomterna vid Vilstugan utgör de tydligaste exemplen på sådana konstruktioner inom Arjeplogs kommun. Inom området användes ca 9,5 arbetsdagar för inventeringar, undersökningar och karteringar. Totalt påträffades 22 härdar samt två stalotomter och en stalotomt/kåtatomt. De båda senare dokumenterade 2002 av Silvermuseet.

Raä 1179

Belägna på en flack åssträckning (ca 100 x 40 m NÖ-SV), gles fjällbjörkskog.

Raä 1179:1 Härd, närmast oval, 1,2 x 0,8 m (VNV-ÖSÖ). Fyra synliga kantstenar, 0,2-0,5 m l, 0,15-0,2 m br och intill 0,05 m h. I övrigt kännbar stenskonung med den största stenen i VNV. Sondning visar att härden saknar stenpackning, kol kunde ej beläggas inom härden. Ej heller förekom några metalldetektorutslag i anslutning. Koord. 1506196/7407399. Härden är förtecknad vid 1998 års fornminnesinventering.

15 m VSV om 1179:1 är:

Raä 1179:2 Härd, oregelbunden, ca 1,3 x 0,9 m (N-S) och 0,1 m h. 4 synliga kantstenar, 0,05-0,2 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på delvis mörkbrun härdfyllning med kolinslag samt något rödbränt i botten. Koord. 1506180/7407398. Härden påträffad 2005 och ej upptagen i 1998 års rapport.

Undersökning

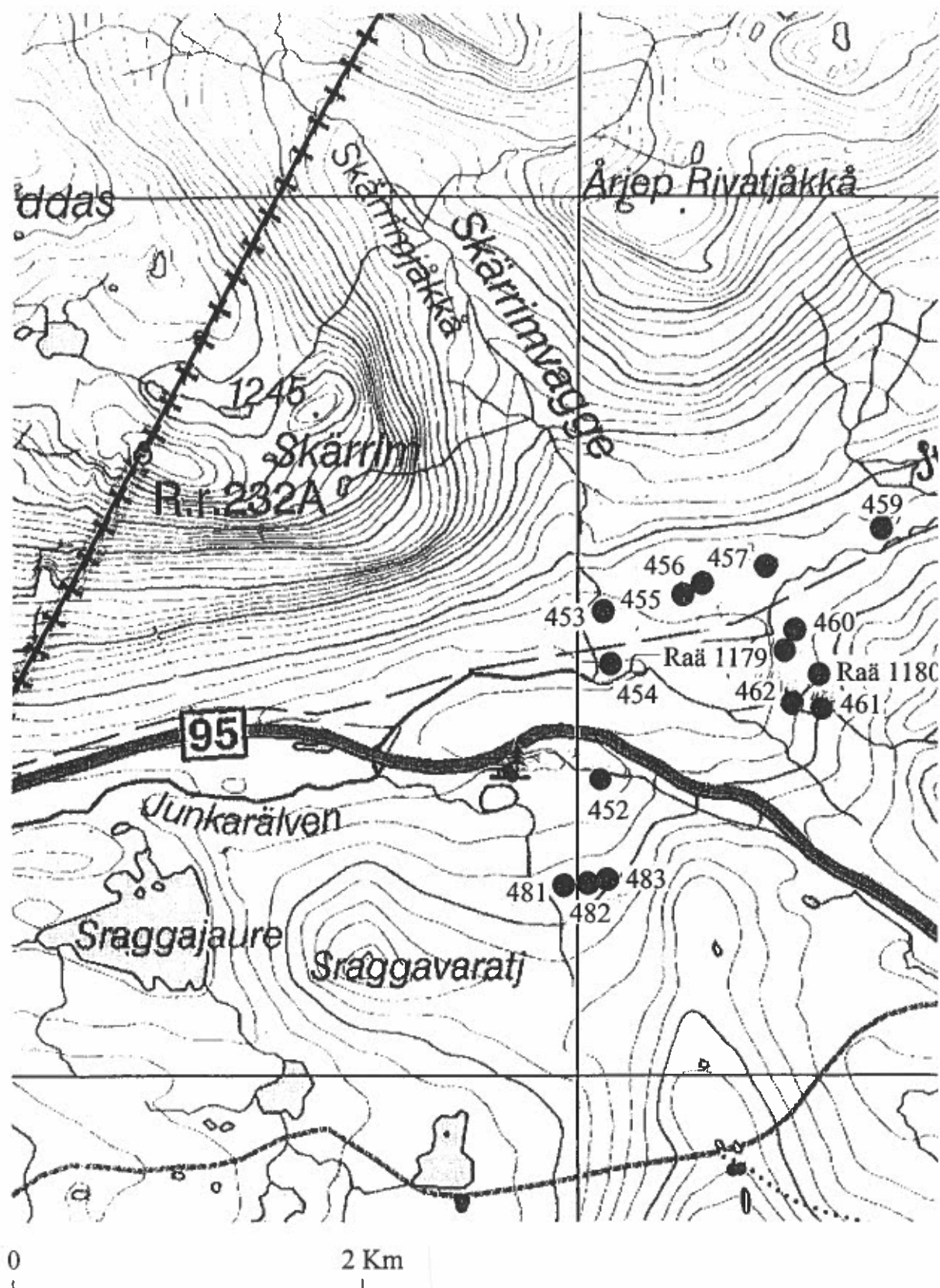

Fig. 3 Undersökningsområde nr 3, Vilstugan/Jurunvagge, Arjeplog. Ur allmän karta © Lantmäteriet Gävle 2005. Medgivande M2005/2737.

Området kring härden undersöktes med metalldetektor varvid sex utslag noterades. Fyra utslag kontrollerades varav ett inte gav några fynd. I övrigt påträffades en kultång av järn (F 1), en kopparten och en järnten (F2), ett bronsbleck, 4,2 x 1,5 cm stort och ca 0,15 cm tj (F 3). Kultången daterar härden till historisk tid.

Raä 1180

Vid inventeringarna 1998 påträffades en stalotomt och en förvaringsanläggning på denna lokal. Platsen återbesöktes och karterades 2002, varvid ytterligare tre tomter påträffades. Anläggningarna är delade på så vis att 1180:2-3 ligger på SV sidan av en jock och 1180:1, 4-5, på den NÖ sidan. Nedan beskrivs de nyregistrerade lämningarna 3-5. Nr 4-5 undersöktes med metalldetektor då lämningarna var kåtatomtsliknande och bildade en egen enhet tillsammans med förvaringsanläggningen Raä 1180:1.

Raä 1180:3 Stalotomt, närmast rektangulär 6,8 x 6,4 m (NÖ-SV). Kring kanten är en vall (i alla sidor utom i NÖ), 1-1,4 m br och intill 0,2 m h. Den inre ytan är rektangulär, 4,4 x 3,6 m (NÖ-SV) och nedgrävd 0,1-0,4 m under omgivande markyta (mest i NÖ). I mitten är en övertorvad härd ca 1,7 x 1,2 m (NV-SÖ). Koord. 1506350/7407278.

Raä 1180:4 Stalotomt/kåtatomt, närmast rektangulär, delvis deformerad av erosion och jordflytningar, 7 x 6 m (NÖ-SV). Kring kanten är en vall (utom i SV där den är utrasad), 0,7-1,2 m br och intill 0,15 m h. Den inre ytan har varit närmast kvadratisk, 5,2 x 3,6 m (NÖ-SV), nedgrävd intill 0,1 m under omgivande markyta. I mitten är en härd, delvis svår att avgränsa, ca 1,6 x 1,1 m (NÖ-SV). I härdens NÖ del är flack oval grop, 0,8 x 0,7 m (N-S) och 0,05 m dj. I gropens SV kant är en 0,7 x 0,3 m st sten. Koord. 1506395/7407320.

Undersökning

Tomten undersöktes med metalldetektor varvid ett flertal utslag registrerades i härden, fem i stalotomten i övrigt samt ett utanför. Två utslag visade sig vara från magnetiska stenar (F4-5) de övriga var enligt följande: en järnten (F 1) ca 3 cm l och 0,4 cm i diam.; två mindre järnfragment (F 2); en delvis utplattad järnten 4,3 cm l (F 3), liten hemsmidd spik (F 6) med platt, närmast kvadratisk skalle, ca 2,5 cm l och 0,2 cm tjock. Nedom skalle är kroppen böjd i vinkel på mitten.

Kommentar

Fynden ger inga ledtrådar till datering utom möjligen den lilla spiken som antyder ett sentida inslag. Sondning visar dock på tydlig blekjordsbildning lika den som brukar påträffas i stalotomter. Grunden kan dock vara utnyttjad i flera faser.

Raä 1180:5 Stalotomt/kåtatomt, oval, 4,3 x 3,8 m (NV-SÖ). Kring kanten är en vall, 0,2-1 m br och intill 0,15 m h. Den inre ytan är 2,6 x 2,2 m (VNV-ÖSÖ) nedgrävd i SV intill 0,2 m under omgivande markyta. Ingen härd kunde beläggas med sond. I vallen i NÖ är en björk samt i NV och V är döda björkar. Koord. 1506396/7407309. Metalldetektor kunde ej belägga några indikationer. Anläggningens karaktär tyder på att den använts till annat än boende.

Fornl. 452

Belägna på flack åssträckning (NÖ-SV) i närhet av mindre jock. Fjällhed med gles fjällbjörkskog och dvärgbjörk.

452:1 Härd, närmast rektangulär, 1,1 x 0,7 m (NÖ-SV). Fyra synliga kantstenar (i övrigt kännbara), 0,05-0,3 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på ringa kolförekomst. Koord. 1505110/7406690. Inga metalldetektorutslag.

8 m SÖ om 1 är:

452:2 Härd, oregelbunden, 1,9 x 1,15 m (N-S) och intill 0,05 m h. Tre synliga kantstenar, 0,05-0,2 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar att härden har stenskonung runt om. Härden har delvis stenpackning samt härdfyllning med sot och kolbitar. Koord. 1505116/7406683. Ett metalldetektorutslag i härden.

29 m Ö om 2 är:

452:3 Härd, rektangulär, 2,3 x 1,2 m (NNV - SSÖ) och intill 0,15 m h. Ett 15-tal synliga kantstenar, 0,1 - 0,4 m l, 0,1 - 0,3 m br och intill 0,15 m h. Härden har stenpackning varav ett 10-tal synliga stenar, 0,1 - 0,3 m st. Sondning visar på härdfyllning brun-sotfärgad och intill 0,15 m tj. 0,5 m VSV om härden är en större fjällbjörk. Koord. 1505145/7406636.

Undersökning

Metalldetektor visade på två utslag, ett i härden och ett utanför. Det senare kontrollerades varvid två järntenar påträffades (F 1).

7 m ÖNÖ om 3 är:

452:4 Härd, oval, 2,2 x 1,2 m (NV-SÖ) och intill 0,1 m h. Fem synliga kantstenar, 0,1-0,3m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,15 m h. Sondning visar på stenpackning varav några stenar synliga i ytan. Tydlig växtmarkering av lav. Sondning visar vidare på kraftigt sotfärgad härdfyllning. Anläggningen verkar något eroderad i SÖ delen. Koord. 1505153/7406699.

Undersökning

Metalldetektor visade på två utslag utanför härden. Båda utslagen kontrollerades varvid en rundad koppartråd, 10,5 cm l och ca 0,3 cm i diam (F1) samt ett bronsbleck med massiv knapp av troligen brons påträffades (F2). I samband med F 1 togs ett kolprov. Vid ett senare tillfälle har bronsknoppen tagits tillvara och konserverats. Knoppen kan möjligen komma från ett medeltida klubbhuvud (se Hildebrand 1983:fig. 196 resp 198).

Datering: Ua-24644, kolprov I, 955±35 BP.

7 m ÖNÖ om 4 är:

452:5 Härd, närmast oval, 1,5 x 1,2 m (NV-SÖ) och intill 0,1 m h. Fyra synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på stenpackning samt kraftigt sotfärgad härdfyllning. Koord. 1505160/7406702. Inga metalldetektorutslag.

10 m VSV om 3 är:

452:6 Härd, helt övervuxen av dvärgbjörk och örter. Sondning visar att härden är ca 1,6 x 1,2 m (NNV-SSÖ) och 0,1 m h. Kännbar skoning och stenpackning. Sondning visar på kraftigt sotfärgad härdfyllning mellan stenarna. Koord. 1505135/7406692.

Kommentar

Härdarna 452:3-4 är bland de största som noterats i fjällvärlden och har sina närmaste paralleller bland de största härdarna i skogslandet.

Fornl. 453

Belägen på avsats (ÖNÖ-VSV), fjällhed med gles fjällbjörkskog, dvärgbjörk samt enbuskar.

453:1 Härd, närmast oval, 1,4 x 0,8 m (N-S) och intill 0,05 m h. En synlig kantsten 0,1 m st. Sondning påvisade stenpackning samt sotfärgning. Koord. 1505125/7406658. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 454

Belägen på flackt gräsbeklätt område med inslag av enbuskar och vide.

454:1 Härd, oval, 1,05 x 0,75 m (Ö-V). Sex synliga kantstenar, 0,1-0,4 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på något sot/kol. Koord. 1505144/7407364. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 455

Belägen på större flack sandig avsats. Fjällhed.

455:1 Härd, oval, 1,05 x 0,6 m (NÖ-SV), 0,05 m h. Härden syns som en svag förhöjning med tre synliga kantstenar 0,05-0,15 m st. Sondning visar på delvis stenpackning. Koord. 1505601/7407743. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 456

Belägen på större sandig avsats, fjällhed.

456:1 Härd, oval, 0,9 x 0,7 m (N-S). Fem synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,05 m h. Kantstenar saknas i SV. Härden verkar sakna stenpackning och sondning kunde visa på enstaka kolförekomster. Koord. 1505676/7407817. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 457

Belägna på en sandig avsats i anslutning till jock. Fjällhed med inslag av en och vide.

457:1 Härd, oval, 1,15 x 0,75 m (NNÖ-SSV). Fem synliga kantstenar 0,1-0,4 m l, 0,15-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på delvis stenpackning. Koord. 1506051/7407996. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

3,5 m VSV om 457:1 är:

457:2 Härd, rektangulär, 1,2 x 0,65 m (NNV-SSÖ). Tre synliga kantstenar 0,3-0,6 m l, 0,1-0,15 m br och intill 0,05 m h. Härden saknar stenpackning. Koord. 1506046/7407994.

Fornl. 459

Belägen på bergknalle, fjällhed.

459:1 Härd, oval?, 1,2 x 0,8 m (Ö-V). Fyra synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,05 m h. Sondning kunde ej påvisa stenpackning. Koord. 1506726/7408174. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 460

Krön av bergknabbe beväxt med fjällbjörk.

460:1 Härd, rest av, 1,05 x 0,7 m (N-S). Begränsas i Ö av två synliga stenar 0,1-0,15 m st och intill 0,05 m h. I övrigt en del kännbara stenar. Sondning visar att härden saknar stenpackning samt på förekomst av kol/sot. Koord. 1506150/7407521. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

2 m ÖSÖ om 1 är:

460:2 Härd rest av, okänd form och storlek. I Ö kanten syns tre stenar, 0,15-0,3 m l, 0,01-0,2 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på kol/sot. Koord. 1506158/7407527. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 461

Belägen på hållmark svagt sluttande mot NV. 10 m N om jock. Gles fjällbjörkskog.

461:1 Härd, otydlig form, 1,3 x 0,7 m (Ö-V) och intill 0,15 m h. Två synliga kantstenar 0,25-0,7 m l, 0,1-0,25 m br och intill 0,15 m h. Sondning visar att härden saknar stenpackning samt har förekomst av kol. Koord. 1506389/7407102. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 462

Belägen på flack moränås i dalgång sluttande mot V, 10 m N om bäck. Gles fjällbjörkskog.

462:1 Härd, otydlig form, närmast oval, ca 1,4 x 1,0 m (N-S) och intill 0,05 m h. Tre synliga kantstenar, 0,1-0,2 m st. Sondning visar på delvis stenpackning och enstaka kolbitar. Koord. 1506225/7407097. Metalldetektor gav inga utslag i samband med härden.

Fornl. 481

Nr 1 är belägen 4 m SSÖ om större block. Avsats i närhet av jock med vid utsikt mot NV-SÖ. Strax ovan fjällbjörkskog, fjällhed.

481:1 Härd, rest av, okänd form och utsträckning. Markeras av sju synliga kantstenar 0,05-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. Övriga delar av stenskoningen verkar saknas. Sondning visar vidare på förekomst av kol. Koord. 1504975/7406107.

5 m Ö om 1 är:

481:2 Härd, oregelbunden, 1,2 x 0,9 m (Ö-V). Nio synliga kantstenar, 0,15-0,4 m l, 0,1-0,25 m br och intill 0,15 m h. Några stenar är relativt lösa och under en sten var en aluminiumförpackning instoppad vilket ger ett sentida intryck. Sondning visar på kol/sot. Koord. 1504982/7406109.

Fornl. 482

På krön i närhet av jock. Vid utsikt över omgivningarna, strax ovan fjällbjörkskogsgränsen, fjällhed.

482:1 Härd, oval, 1,2 x 0,8 m (NV-SÖ). Sju synliga kantstenar, 0,2-0,5 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,05 m h. Koord. 1505044/7406085.

40 m ÖNÖ om 1 är:

482:2 Härd, närmast oval, 1 x 0,65 m (N-S) och 0,05 m h. Fem synliga kantstenar 0,05-0,2 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på mörkbrun smetig härdfyllning med sot/kol. Koord. 1505081/7406094.

Fornl. 483

Krön av moränkulle med vid utsikt över omgivningarna strax ovan fjällbjörkskogsgränsen, fjällhed.

483:1 Härd, närmast rektangulär, 1,1 x 0,6 m (NNV-SSÖ). Åtta synliga kantstenar 0,05-0,4 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,05 m h, de största stenarna i kortsidorna. Sondning visar på förekomst av kol. Koord. 1505125/7406124.

11.1.3 Område nr 5, Adamvalta

Inom Adamvalta-området har närmare 500 fornlämningar registrerats av Silvermuseet. Materialet domineras av härdar men också en ovanligt riklig förekomst av stalotomter har noterats (se Liedgren 2002, 2003). Stalotomterna har endast noterats i ett omland kring Varvekjock. Längre mot Ö, där område 5 är beläget, består lämningarna endast av härdar och några kåtatomter. Fältarbetet genomfördes under sex arbetsdagar. Vid undersökningarna 2005 besöktes 32 härdar eller härdar/eldningsplatser. Av dessa var 23 härdar registrerade 2001 av Silvermuseet.

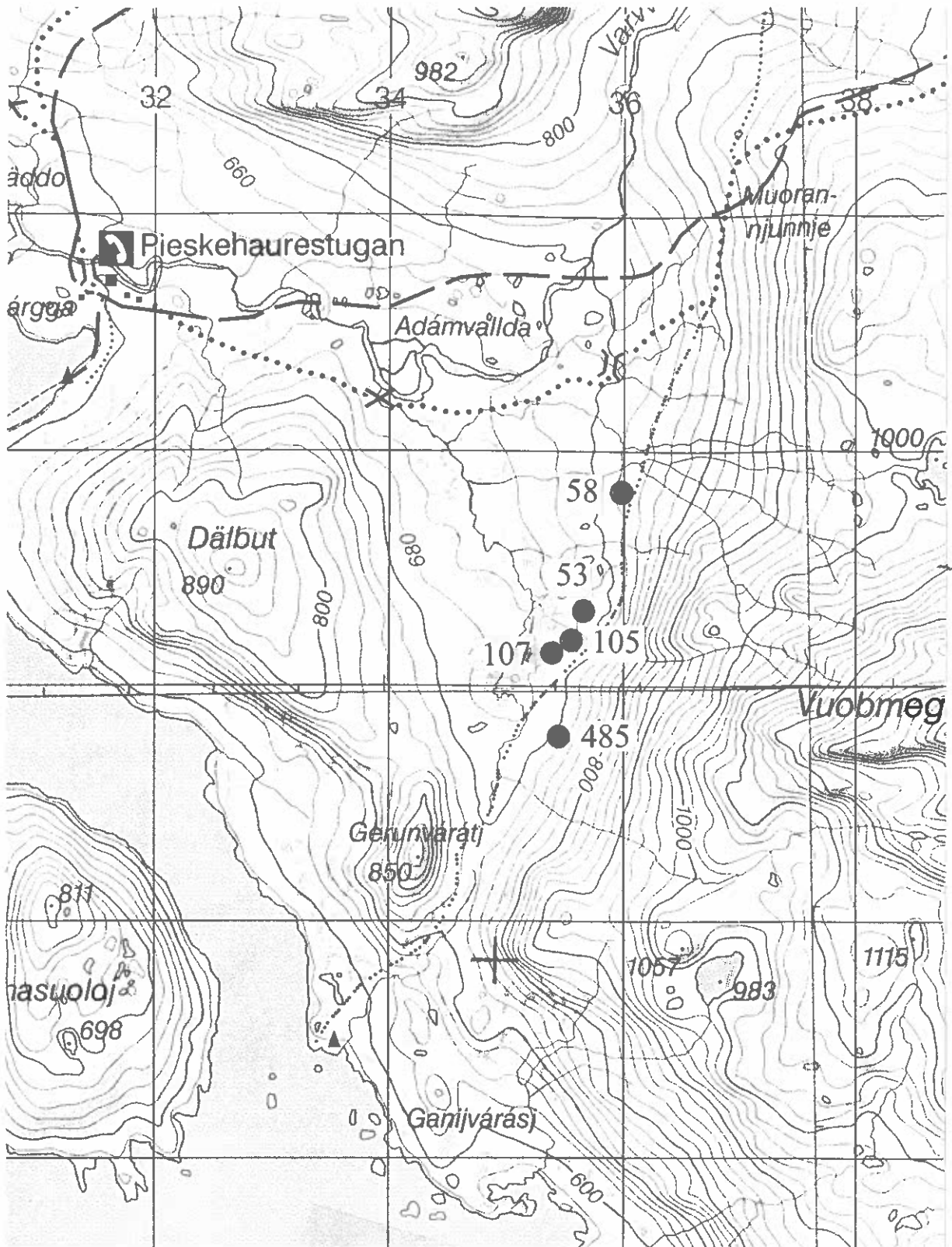

Fig. 4 Undersökningsområde nr 5, Arjeplog. Ur allmän karta © Lantmäteriet Gävle 2005. Medgivande M2005/2737.

Fornl. 53

Inom ett ca 65 x 50 m (NÖ-SV) område är åtta härdar belägna på en flack och slät avsats 10-15 m br och mot N-NV begränsad av en åsrygg/terrasskant. Fjällhed.

53:1 Härd, oregelbunden, 1,3 x 0,6 m (N-S). En synlig kantsten, 0,25 x 0,2 m (NV-SÖ) och intill 0,5 m h. Vid sondning kändes ytterligare stenar i kanten samt kraftigt kol/sotlager i mitten. 1,5 m ÖÖ om härden är en flat sten, 0,35 x 0,3 st (N-S) och 0,1 m h. Koord. 1535634/7434728.

Undersökning

I mitten av anl påträffades en blysmälta (F 1). I denna yta samt i SV och NÖ kanten togs tre kolprover (1-3).

36 m 220° om nr 53:1 är:

53:2 Härd, oregelbunden, framträder som en frameroderad stenpackning under påblåst sand, ca 0,7 x 0,4 m (Ö-V). Packning av sex stenar, 0,1-0,25 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,05 m h. I samband med stenarna syntes rikligt med kol. Koord. 1535597/7434725.

20 m 15° om 53:1 är:

53:3 Härd oval, 1,7 x 0,4 m (NV-SÖ) och 0,1 m h. Tre synliga kantstenar, 0,1-0,25 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar att härden har stenskonung runt om och stenpackning. Mellan stenarna är brun och smetig härdfyllning. Koord. 1535642/7434753.

Undersökning

Utanför V kanten av härden hittades med metalldetektor en platt järnten. Inom samma område togs ett kolprov (nr 1).

Datering: Ua-32001, kolprov 1, 645±40 BP.

14 m 180° om nr 58:3 är:

53:4 Härd, oregelbunden, 0,8 x 0,7 m (ÖNÖ-VSV) och intill 0,1 m h. Tre synliga kantstenar, 0,2-0,35 ml, 0,1-0,15 m br och intill 0,15 m h. Vid sondning påvisades ytterligare ett antal stenar i kanten samt kol/sot i mitten. Koord. 1535633/7434714.

Undersökning

Tre olika fynd lokaliserades med metalldetektor: en järnten (F 1), ett omvikt järnbleck (F 2) samt en järnspik med platt kropp (troligen båtspik, F 3). I samband med F 1 togs ett kolprov (nr 1).

3 m 120° om 53:4 är:

53:5 Härd, oval, 1,2 x 0,75 m (NÖ-SV). 10 synliga kantstenar, 0,05-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. Vid sondning framkom sot. Koord. 1535637/7434710.

13 m 190° om 53:5 är:

53:6 Härd, oregelbunden, urplockad, troligen ursprungligen rund ca 0,8 m i diam och intill 0,1 m h. Sex synliga kantstenar, 0,1-0,25 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. Vid sondning framkom sot/kol. Koord. 1535632/7434698.

5 m 260° om 53:6 är:

53:7 Härd, oregelbunden, 1,2 x 0,9 m (Ö-V) och intill 0,1 m h. Fyra synliga kantstenar, 0,05-0,5 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,15 m h. I härdens V kortsida är en större sten som delats i två bitar, 0,5 x 0,2 m st. Flera gropar syns i kanten av härden vilket indikerar att stenar är bortplockade. Koord. 1535624/7434698.

Undersökning

I samband med härden påträffades följande fynd med metalldetektor: en spik med platt skalle (F 1), en bit ljus eldslagningsflinta (F 2), en spik med platt skalle (F 3), en järnten, troligen spikkropp (F 4), ett järnfragment (F 5) samt en järnspik med platt huvud. I samband med F 5, i kant av härden, togs ett ¹⁴C-prov.

14 m 210° om 53:7 är:

53:8 Härd, diffus form, 1,2 x 0,8 m (N-S) och intill 0,2 m h. Sju synliga kantstenar, 0,05-0,15 m st. Vid sondning framkom kol. Koord. 1535615/7434685.

Undersökning

En meter NNV om härden lokaliserades, med metalldetektor, en omböjd båtspik med platt kropp (F 1). I härdens SSV kant togs ett kolprov (nr 1).

Datering: Ua-32002, kolprov 1, 150±40 BP.

Fornl. 58

Lokalen består av 20 härdar, skadade härdar samt kanske även eldningsplatser. Ett relativt stort antal anläggningar syns endast som växtfärgningar. Belägna på avsatser i närhet av jock. Fjällhed. Anläggningarna är belägna inom ett ca 100 x 20 m st (NÖ-SV) område. Pga. nyregistreringar vid olika tidpunkter är angivelserna mellan anläggningarna inte helt kongruenta. För nio anläggningar som ligger nära varandra har en specialkartering gjorts omfattande anl 58:1, 11-18.

58:1 Härd, närmast rektangulär, 1,3 x 0,9 m (Ö-V) och intill 0,1 m h. 11 synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,1 m h. Härden har stenpackning och brun smetig härdfyllning. Koord. 1535989/7435689.

Undersökning

S om härden påträffades ett bronsbleck med metalldetektor. Strax utanför V kanten av härden togs ett kolprov.

8 m 172° om 1 är:

58:2 Härd, rektangulär, 1,2 x 0,8 m (Ö-V) och intill 0,05 m h. Två synliga kantstenar i V, 0,1-0,15 m l, 0,1-0,15 m br och intill 0,15 m h. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1535990/7435681.

21 m 128° om 58:2 är:

58:3 Härd, rektangulär, 1,2 x 0,65 m (NNÖ-SSV). Två synliga kantstenar i SSV, 0,2-0,25 m l, 0,2-0,25 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1535990/7435679.

6 m 246° om 58:2 är:

58:4 Härd, oregelbunden, 0,75 x 0,75 m (Ö-V) och intill 0,05 m h. Tre synliga kantstenar, 0,1 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på ytterligare kantstenar samt sot. Koord. 1535970/7435673.

7 m 183° om 58:4 är:

58:5 Härd, närmast oval, 0,95 x 0,6 m (NV-SÖ). Fyra synliga kantstenar, 0,1-0,15 m l, 0,05-0,1 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på sotförekomst. Koord. 1535969/7435664.

9 m 240° om 58:4 är:

58:6 Härd, närmast rund, 0,8 m i diam. Tre synliga kantstenar, 0,05-0,25 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1535961/7435649.

21 m 190° om 58:5 är:

58:7 Härd, närmast oval, 1 x 0,7 m (VNV-ÖSÖ). En synlig kantsten, 0,25 x 0,15 m st och 0,05 m h. Sondning kunde ej belägga kol/sot. Koord. 1535961/7435644.

16 m 247° om 58:7 är:

58:8 Härd, oregelbunden, 1,5 x 0,8 m (NV-SÖ). Två synliga kantstenar i SÖ kortsidan, 0,2-0,3 m l, 0,0-0,15 m br. Sondning visar på fler kantstenar samt kol. Koord. 1535919/7435648.

16 m 265° om 58:7 är:

58:9 Kåtatomt, oval, 4,5 x 3,5 m (NNV-SSÖ). Markeras av en ring av sex stenar, 0,25-0,5 m l, 0,1-0,25 m br och intill 0,1 m h, varav merparten flata. I mitten är en härd, oval, 0,9 x 0,6 m (NÖ-SV). Åtta synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,1 m h. Vid sondning framkom brun härdfyllning. I V kanten är en sten 0,25 x 0,13 m st och intill 0,1 m h, rest av härdarm? Koord. 1535947/7435645.

4 m 290° om 58:9 är:

58:10 Härd, oregelbunden, 0,9 x 0,8 m (VNV-ÖSÖ) och 0,1 m h. Tre synliga kantstenar, 0,25-0,4 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på stenpackning och kol. Koord. 1535935/7435653.

6 m N om 58:1 är

58:11 Härd, närmast rektangulär, 1,5 x 1,2 m (Ö-V) och intill 0,1 m h. Sex synliga kantstenar, 0,1-0,4 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,1 m h. I mitten är en grop, 0,4 m i diam och 0,15 m dj. Sondning visar att gropen är djupare och att den troligen utgör en skada. S om härden är fyra stenar, 0,2-0,45 m st och intill 0,2 m h. Koord. 1535988/7435691.

Undersökning

I V kanten av härden togs ett kolprov.

2 m N om 58:1 är:

58:12 Härd/eldningsplats, tydligt markerad av gräs och gullris samt ger utslag på metalldetektor. Närmast oval, 1,3 x 0,8 m (NÖ-SV).

Undersökning

Ca 0,5 m NÖ om märket påträffades med metalldetektor ett sylliknande föremål av järn (F 1). I den SÖ långsidan av anläggningen togs ett kolprov.

2 m V om 58:12 är:

58:13 Härd/eldningsplats, tydligt markerad av främst gräs samt ger utslag på metalldetektor. Närmast oval, 1,3 x 0,8m (ÖNÖ-VSV).

Undersökning

Vid avtorvning för kolprov påträffades rikligt med härdfyllning. I översta delen brun smetig jord, därefter vitaktig smetig jord och i botten kol/sot. Ett kolprov togs i ytan.

Datering: Ua-32005, kolprov 1, 180±40 BP.

7 m NÖ om 58:1 är:

58:14 Härd/eldningsplats, tydligt markerad av ett växtmärke i form av gräs och mossa samt ger utslag på metalldetektor. Närmast oval, 0,95 x 0,7 m (ÖNÖ-VSV). Koord. 1535996/7435690.

Undersökning

Runt härden gjordes tre fynd med metalldetektor. Ett platt järnfragment, 2,5 x 1 cm st och 0,3 cm tj (F 1), en bit ljusgrå-gråbrun eldslagningsflinta (F 2) samt ett yxformigt hänge av trol. brons med inpunsad ornamentik kring kanten (F 3). I den N långsidan av härden togs ett kolprov (nr 1).

Datering: Ua-32003, kolprov 1, 140±40 BP.

6 m NNÖ om 58:11 är:

58:15 Härd, närmast oval, 1,2 x 0,7 m (NV-SÖ) och 0,05 m h. Fem synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,25 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på kolförekomst. Koord. 1535991/7435696.

Undersökning

I den SV kanten av härden togs ett kolprov (nr 1).

0,5 m SÖ om 58:15 är:

58:16 Härd, rest av, främst markerad av gräs samt ger metalldetektorutslag. Närmast rektangulär, ca 1 x 0,6 m (ÖSÖ-VNV). I Ö är två stenar som bör sammanhänga med härden, 0,1-0,2 m st. I samband med metalldetektorutslag påträffades ett bronsbleck (F 2) samt ett obr, troligen mörghärd ben (F 1). I samma yta togs ett kolprov (nr 1). Koord. 1535993/7435700.

Undersökning

I centrala delen av växtmärket påträffades ett bronsbleck (F 2) samt ett obr ben (F2). I samband med F 1 togs ett kolprov.

Datering: Ua-32004, kolprov 1, 230±40 BP.

1 m SSÖ om 58:1 är:

58:17 Härd/eldningsplats, markerad av en tät matta av gräs samt ger metalldetektorutslag, oval ca 1 x 0,9 m (NÖ-SV). Inga synliga kantstenar. Sondning visar på kolförekomst.

Undersökning

I Ö kanten av anläggningen togs ett kolprov (nr 1).

4,5 m NÖ om 58:1 är:

58:18 Härd/eldningsplats, markerad av en oregelbunden gräsfläck, ca 1 x 0,8 m (NNÖ-SSV). Inga stenar kunde noteras vid anläggningen.

Undersökning

I NÖ kanten av anl togs ett kolprov (nr 1).

23 m 70° om 58:15 är:

58:19 Härd, oval, 0,85 x 0,7 m (NV-SÖ). Åtta synliga kantstenar, 0,05-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,15 m h. Sondning visar på sotförekomster. Koord. 1536011/7435714.

Undersökning

0,9 m ÖSÖ om härden påträffades med metalldetektor en trasig järnsax.

6 m 76° om 3 är:

58:20 Härd, rektangulär, 0,95 x 0,65 m (NÖ-SV). Fem synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på kolförekomst. Omedelbart SV om härden är en sten, 0,3 x 0,1 m (VNV-ÖSÖ) och intill 0,1 m h. Koord. 1536018/7435714.

Undersökning

I S kanten av härden togs ett kolprov (nr 1).

5,5 m 210° om 58:1 är:

58:21 Härd, oval, 1,2 x 0,8 (ÖNÖ-VSV) och intill 0,15 m h. Tre synliga kantstenar, 0,15-0,3 m l, 0,1-0,15 m br och intill 0,1 m h. Sondning visar på ett tjockt kollager. Koord. 1536012/7435701.

Fornl. 105

Belägna på delvis gräsbeväxt fjällhed med större bestånd av enbuskar.

105:1 Härd, närmast oval, 1,15 x 0,8 m (VNV-ÖSÖ) och 0,05 m h. Nio synliga kantstenar 0,15-0,3 m l, 0,1-0,2 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på stenpackning och förekomst av kol. Koord. 1535566/7434408.

Ett 20-tal m SSV om 1 är:

105:2 Härd, oval, 1,5 x 0,1 m (NV-SÖ) och intill 0,1 m h. Sju synliga kantstenar, 0,1-0,3 m l, 0,05-0,25 m br och intill 0,15 m h, den största i SÖ kortsidan. Sondning visar på ytterligare skoning samt brun smetig härdfyllning (0,05-0,07 m tj). Koord. 1535593/7434365.

Undersökning

I VSV kanten av härden togs avtorvades ett ca 0,2 m st parti. Ett kolprov (1) togs, därefter lades torven tillbaka.

Datering: Ua-32000, kolprov 1, 555±40 BP.

Fornl. 107

Nr 1 påträffades vid inventeringar 2001 och nr 2 under arbetet 2005.

Platå med större moränblock I SÖ och myrkant i NV, fjällhed.

107:1 Kåtatomt, bestående av en härd och rester av härdarmer. Härden är 1,05 x 0,7 m (NNÖ-SSV). Sju synliga kantstenar 0,05-0,3 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,1 m h. De två största stenarna är i SSV kortsidan. Från härdens N del löper en härdarm, 0,9 m l (NÖ-SV) bestående

av tre stenar, 0,2-0,3 m st. Sondning i härden visar på kolförekomst samt rödbränd jord därunder. Koord. 1535425/7434325.

Undersökning

En ca 0,2 m st yta utanför kanten av härden avtorvades. I ytan togs ett kolprov, nr 1. Därefter lades torven tillbaka.

15 m ÖSÖ om 1 är:

107:2 Härd, oregelbunden, ca 1 x 0,7 m (Ö-V). Fyra synliga kantstenar, 0,05-0,2 m l, 0,05-0,15 m br och intill 0,05 m h. Sondning visar på ringa kolförekomst. Koord. 1535437/7434313.

Fornl. 485

Inom ramen för Silvermuseets fjällprojekt har specialstudier riktats mot en av lederna som skär genom Adamvalta-området. En önskan har varit att datera denna led vilket har visat sig vara besvärligt. Ledmarkeringarna är dubbla utom på en plats där stenarna troligen använts till stenskoningen till en härd.

Härden är belägen på flack fjällhed ett 70-tal m SÖ om markerad åssträckning och i närhet av ledmarkering

485:1 Härd, oval, 1,1 x 0,8 m (NÖ-SV) och intill 0,05 m h. Sex synliga kantstenar 0,05-0,5 m l, 0,05-0,2 m br och intill 0,05 m h. Den största stenen belägen i SV kortsidan, 0,5 x 0,2 m (N-S). Sondning visar på kolförekomst samt att den saknar stenpackning. Koord. 1535479/7433768.

Undersökning

Ett fristående koordinatsystem stakades ut i anslutning till härden. Härden fotograferades och beskrevs. En 1,5 x 1,0 m stor yta avtorvades så att hela härden framträdde. Ytan rensades försiktigt varvid kolansamlingar och sot kunde noteras på flera ställen. Härden ritades i plan i skala 1:10. Därefter togs fem ¹⁴C-prover. Den större härdstenen i SV lyftes upp varvid det kunde konstateras att den var tillhuggen i en långsida (se ritning). Inget kol förekom under stenen. Härdstenen fotograferades och dess övre del avritades i skala 1:1. Därefter lades torven tillbaka.

Datering: Härden daterades med tre prover: Ua-24690, kolprov 1, 355±40 BP; Ua-24691, kolprov 2, 315±40 BP; Ua-24692, kolprov 3, 190±35 BP (se vidare tabell nedan).

11.2 Dateringar

Samtliga dateringar från 2005 års undersökningar har genomförts av Ångströmlaboratoriet i Uppsala. Vi har valt att göra ett antal provdateringar av olika typer av anläggningar inom olika undersökningsområden.

En utgångspunkt har varit att lokalisera och datera stora välbyggda härdar. Vi känner sedan tidigare till att dessa i allmänhet har daterats till yngre järnålder och medeltid inom

barrskogsområdet. Tre större härdar har daterats och alla ligger inom det förväntade intervallet (1010-1440 AD, 2 sigma).

Övriga härdar är av varierande utseende och några var endast markerade som växtmärken. Härdarna visar en mycket splittrad dateringsprofil där den äldsta ligger i sen vikingatid eller tidig medeltid och den yngsta är helt recent. En härdrest daterades i samband med ett yxformigt hänge av brons (fornl. 58:14). Dateringen blev förvånansvärt sen vilket också är fallet med härden vid det lilla hängkors av silver (fornl. 466:1).

Tre dateringar gjordes av en härd (fornl. 485) i samband med en gammal led i Adamvalta. Dateringarna visar på en spridning mellan 190-315 BP vilket pekar på att härden inte är recent utan är några hundra år gammal.

Det fyndmaterial som påträffats vid härdarna är det i regel magert och ofta av ringa dateringsvärde.

Tabell över dateringar

Fornlämningsnr*	Typ av lämning	Prov nr	Daterat material	Lab. Nr.	Vedart ¹	Datering BP	δ13‰ PDB	Datering calib. AD, 2 sigma
452:4	Härd	Kp 1	Kol	Ua-24644	Lövträd	955±35	-26,7	1010-1160 (95,4%)
485:1	Härd	Kp 1	Kol	Ua-24690	Lövträd	355±35	-25,2	1450-1640 (95,4%)
485:1	Härd	Kp 2	Kol	Ua-24691	Lövträd	315±35	-27,7	1480-1660 (95,4%)
485:1	Härd	Kp 3	Kol	Ua-24692	Lövträd	190±35	27,1	1640-1700 (21,8%) 1720-1820 (53,8%) 1830-1880 (4,3%) 1910-1960 (15,5%)
105:2	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32000	Lövträd	555±40	-26,8	1300-1370 (47,9%) 1380-1440 (47,5%)
53:3	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32001	Lövträd	645±40	-27,9	1270-1400 (95,4%)
53:8	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32002	Lövträd	150±40	-25,7	1660-1960 (95,4%)
58:14	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32003	Lövträd	140±40	-28,1	1660-1950 (95,4%)
58:16	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32004	Lövträd	230±40	-26,7	1520-1590 (7,4%) 1620-1700 (36,9%) 1720-1820 (38,5%) 1910-1960 (12,6%)
58:13	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32005	Lövträd	180±40	-26,9	1640-1890 (77,6%) 1910-1960 (17,8%)
466:1	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32006	Lövträd	40±40	-26,6	1690-1730 (22,0%) 1800-1930 (67,4%) 1950-1960 (6,0%)
468:1	Härd?	Kp 1	Kol	Ua-32007	Lövträd	170±40	-26,8	1650-1890 (77,9%) 1910-1960 (17,5%)
475:1	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32008	Lövträd	385±40	-27,4	1430-1530 (57,9%) 1540-1640 (37,5%)
319:3	Härd	Kp 1	Kol	Ua-32008	Lövträd	990	26,9	980-1160 (95,4%)

* Samtliga nummer hänvisar till Silvermuseets egen serie av fornlämningar. Dessa har registrerats under fältinventeringar 2001-2003 eller under arbetet 2005.

¹ Samtliga vedartsbestämningar är preliminära.

11.3 Lista över tillvaratagna prover och fynd

11.3.1 Område nr 1, Mavas

Raä nr 1777:1, stalotomt, kolprov nr 1, 0,55 g.
 Fornl. 318:2, stalotomt, kolprov nr 1, 0,3 g, kolprov nr 2, 0,48 g.
 Fornl. 319:1, härd, kolprov nr 1 (inklusive jord), 13,25 g.
 Fornl. 319:3, härd, kolprov nr 1, 0,16 g.
 Fornl. 466:1, härd, kolprov nr 1, 29,35 g.
 Fornl. 468:1, härd?, kolprov nr 1, 0,71 g.
 Fornl. 474:1, härd, kolprov nr 1, 0,43 g.
 Fornl. 474:2, härd, kolprov nr 1, 0,71 g.
 Fornl. 475:1, härd, kolprov nr 1, 0,79 g.

11.3.2 Område nr 3, Vilstugan/Jurunvagge

Fornl 452:4, härd; tillvarataget fynd av bronsknopp (F 2), möjligen från bronsklubba, 4,53 g;
 kolprov nr 1, 0,55 g.

11.3.3 Område nr 5, Adamvalta

Fornl. 485, härd, kolprov nr 1, 0,03 g; kolprov nr 2, 1,03 g; kolprov nr 3, 0,05 g; kolprov nr 4, 0,23 g; kolprov nr 5, 0,07 g.
 Fornl. 105:2, härd, kolprov nr 1, 1,62 g.
 Fornl. 107:1, härd, kolprov nr 1, 0,33 g.
 Fornl. 53:1, härd, kolprov nr 2, 0,06 g; kolprov nr 3, 0,18 g; kolprov nr 4, 0,69 g.
 Fornl. 53:3, härd, kolprov nr 1, 1,28 g.
 Fornl. 53:4, härd, kolprov nr 1, 2,18 g.
 Fornl. 53:7, härd, kolprov nr 1, 1,39 g.
 Fornl. 53:8, kolprov nr 1, 0,82 g.
 Fornl. 58:1, härd, kolprov nr 1, 2,39 g.
 Fornl. 58:11, härd, kolprov nr 1, 2,32 g.
 Fornl. 58:12, härd, kolprov nr 1, 0,09 g.
 Fornl. 58:13, härd, kolprov nr 1, 0,76 g.
 Fornl. 58:14, härd, kolprov nr 1, 0,53 g.
 Fornl. 58:15, härd, kolprov nr 1, 0,07 g.
 Fornl. 58:16, härd, kolprov nr 1, 0,82 g.
 Fornl. 58:17, härd, kolprov nr 1, 0,48 g.
 Fornl. 58:18, härd, kolprov nr 1, 0,3 g.
 Fornl. 58:20, härd, kolprov nr 1, 0,66 g.
 Fornl. 58:21, härd, kolprov nr 1, 1,24 g.

11.4 Ritningar

11.4.1 Tabell över ritningar

Område	Raä nr alt. eget nr	Typ av lämning	Typ av ritning	Skala	Utförd av och år	Skala i rapport
Mavas	Raä 1777:1	Stalot.	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	1:40
Mavas	Raä 1777:2	Stalot	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Mavas	318:1-4	Stalot, härd	Översikts- karta	1:500	M. Johansson 2003	1:1000
Mavas	318:1	Stalot	Plan	1:20	L. Liedgren 2003	Ej redov.
Mavas	318:2	Stalot	Plan + fynd	1:20 1:1	P. Nyberg 2003	1:40 Ej redov.
Mavas	318:3	Stalot	Plan	1:20	L. Liedgren 2003	Ej redov.
Jurunvagge	1179:2	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren, I. Bergman 2005	1:40 1:2
Jurunvagge	Raä 1180	Stalot/kåtat, förvaringsanl.	Översikts- karta	1:500	M. Johansson 2002	1:1000
Jurunvagge	Raä 1180:1	Förvaringsanl	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Jurunvagge	Raä 1180:2	Stalot	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Jurunvagge	Raä 1180:3	Stalot	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Jurunvagge	Raä 1180:4	Stalot/kåtat	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	1:40
Jurunvagge	452:2	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Jurunvagge	452:3	Härd	Plan	1:20	I. Bergman 2002	Ej redov.
Jurunvagge	452:4	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40
Jurunvagge	452:5	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2002	Ej redov.
Mavas	466:1	Härd	Plan + fynd	1:20 5:1	I Bergman L. Liedgren 2005	1:40 2,5:1
Mavas	474:2	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	I. Bergman L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Mavas	475:1	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	I. Bergman L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Mavas	479:1	Härd	Plan +	1:20	I. Bergman	1:40

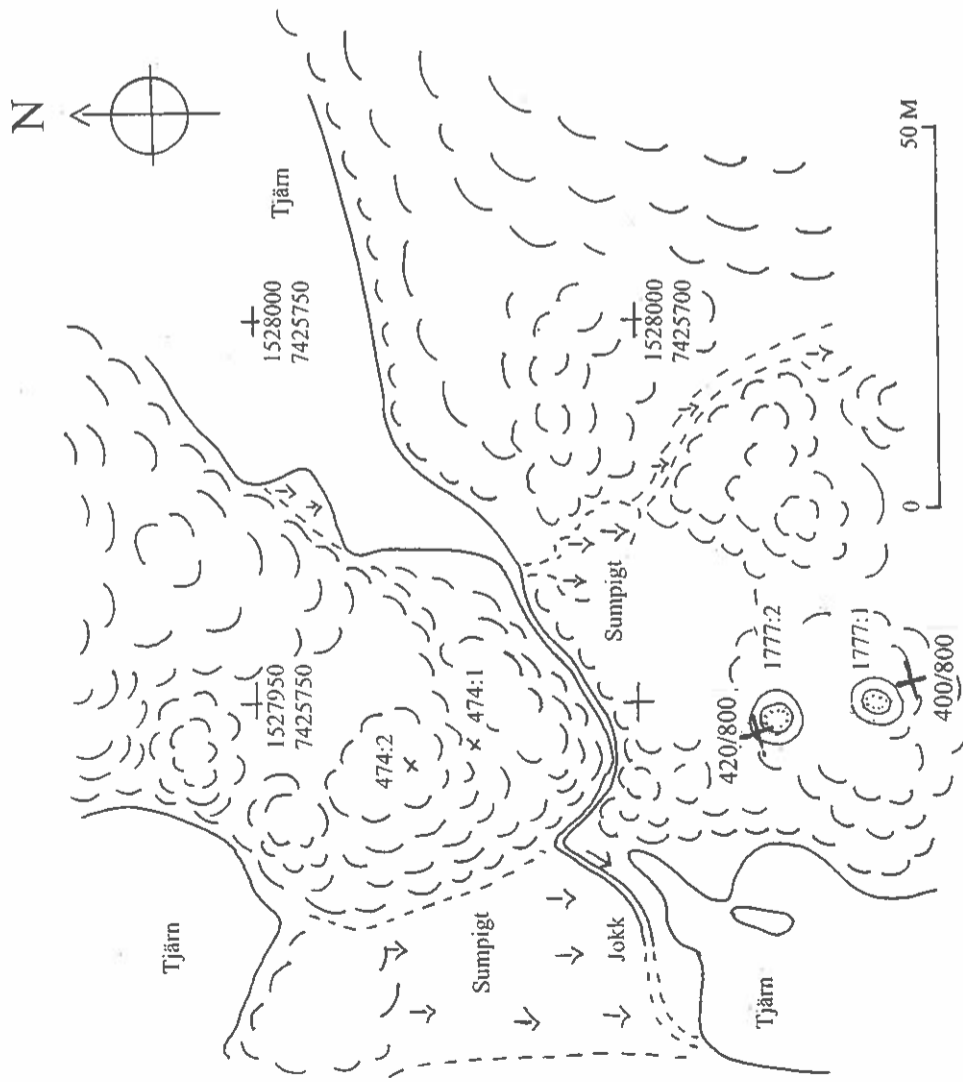
			fynd	Skiss	L. Liedgren 2005	Skiss
Jurunvagge	Raä 1179:2	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	I. Bergman L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Adamvalta	53:1	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	53:3	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	53:4	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 Fynd ej redov.
Adamvalta	53:7	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 Fynd ej redov.
Adamvalta	53:8	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Adamvalta	58	Härdar	Översikts- plan	1:40	L. Liedgren 2005	1:80
Adamvalta	58:1	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:11	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:12	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Adamvalta	58:13	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:14	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Adamvalta	58:15-16	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:17	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:18	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:19	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 1:2
Adamvalta	58:20	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	58:21	Härd	Plan + fynd	1:20 1:1	L. Liedgren 2005	1:40 Fynd ej redov.
Adamvalta	105:2	Härd	Plan	1:20	I. Bergman 2005	1:40
Adamvalta	107:1	Härd	Plan	1:20	I. Bergman 2005	1:40
Adamvalta	319:3	Härd	Plan	1:20	L. Liedgren 2005	1:40
Adamvalta	485:1	Härd	Plan +	1:20	L. Liedgren	1:40

			ritning av huggen sten	1:4	2005	

11.4.2 Ritningar

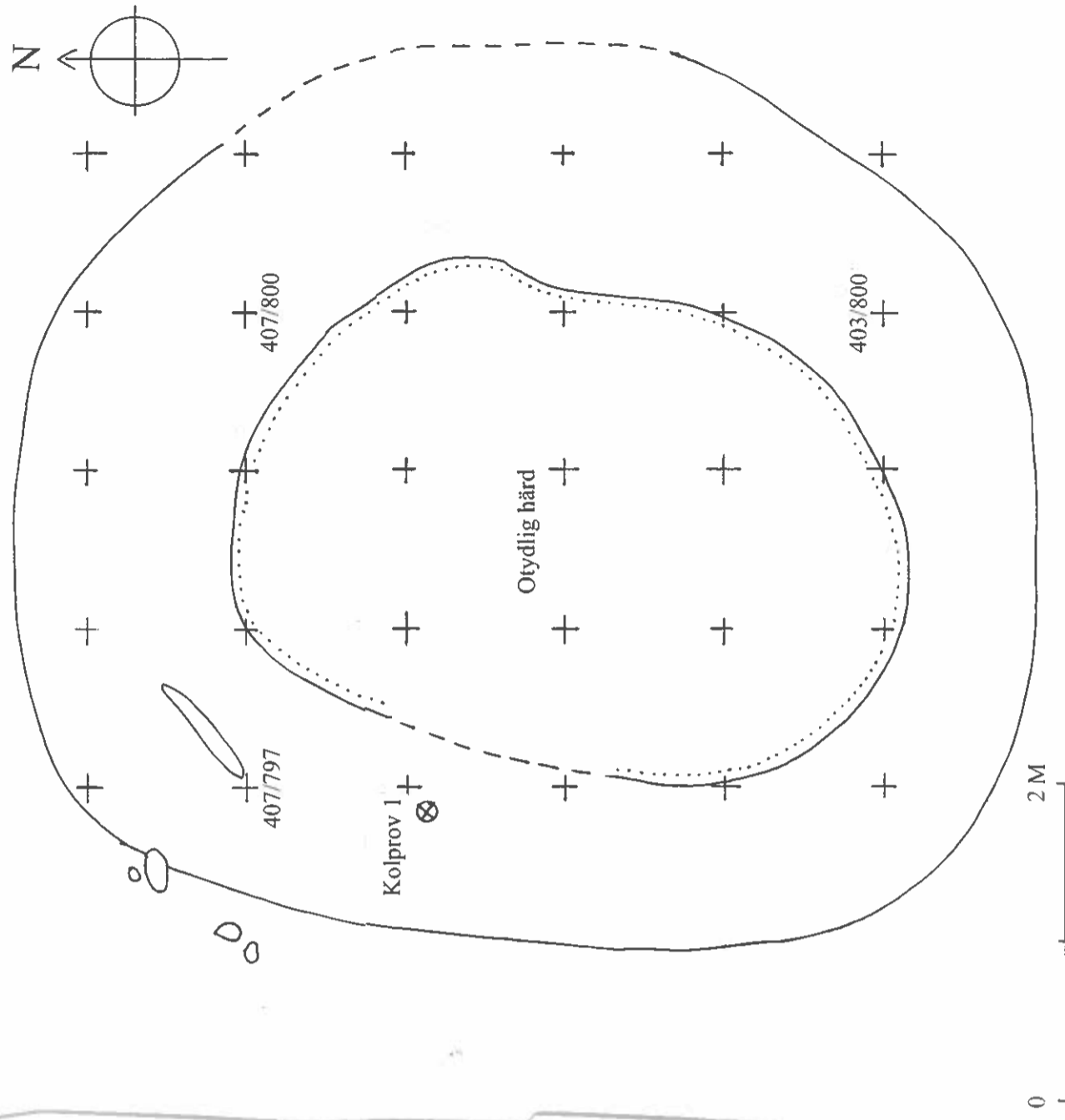
La, Arjeplog, Mavas, Raä 1777 samt forml 474

Ritning av M. Johansson, 2002

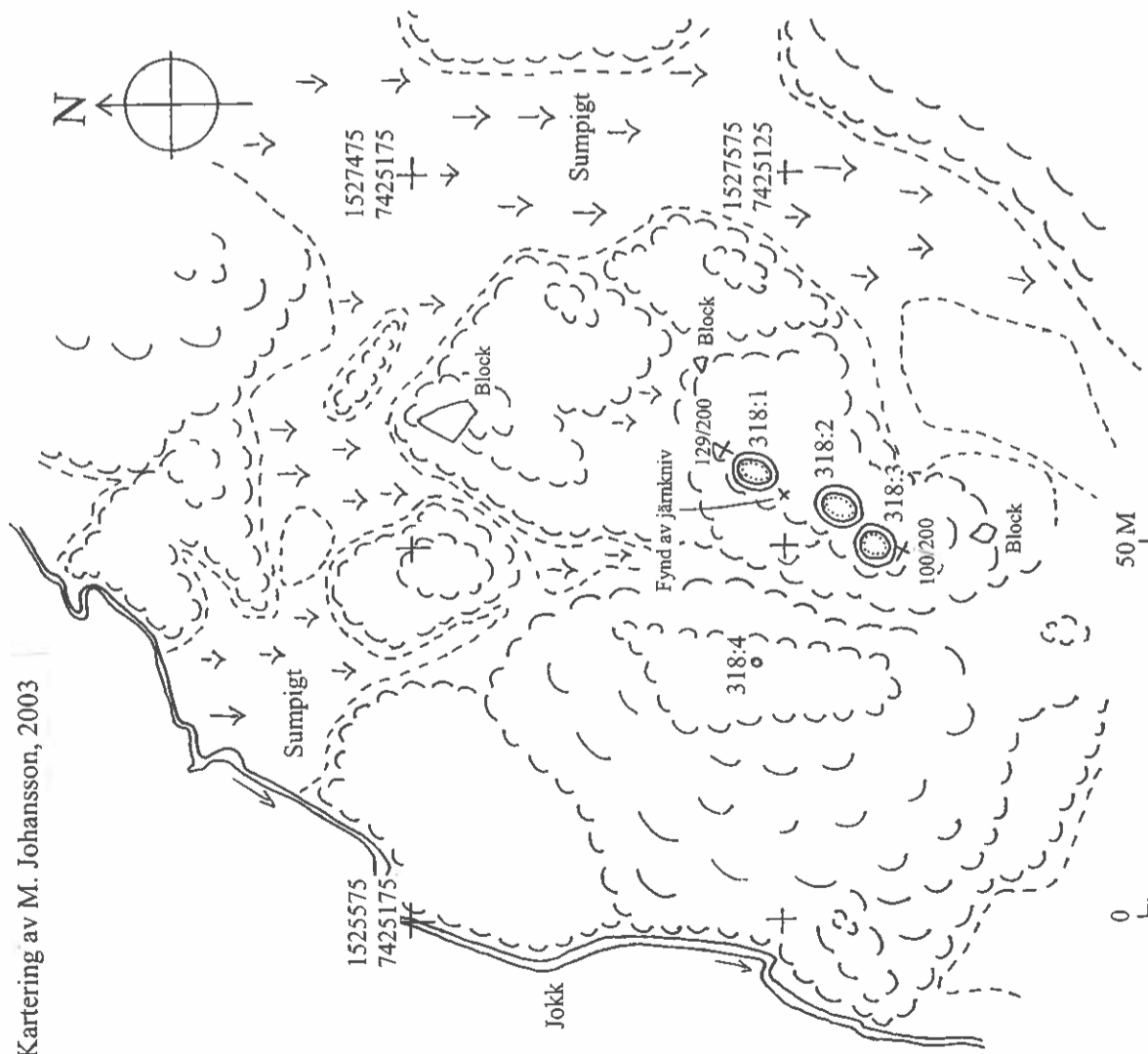
La, Arjeplog, Mavas, Raä 1777:1, stalotomt

Kartering av L. Liedgren, 2002

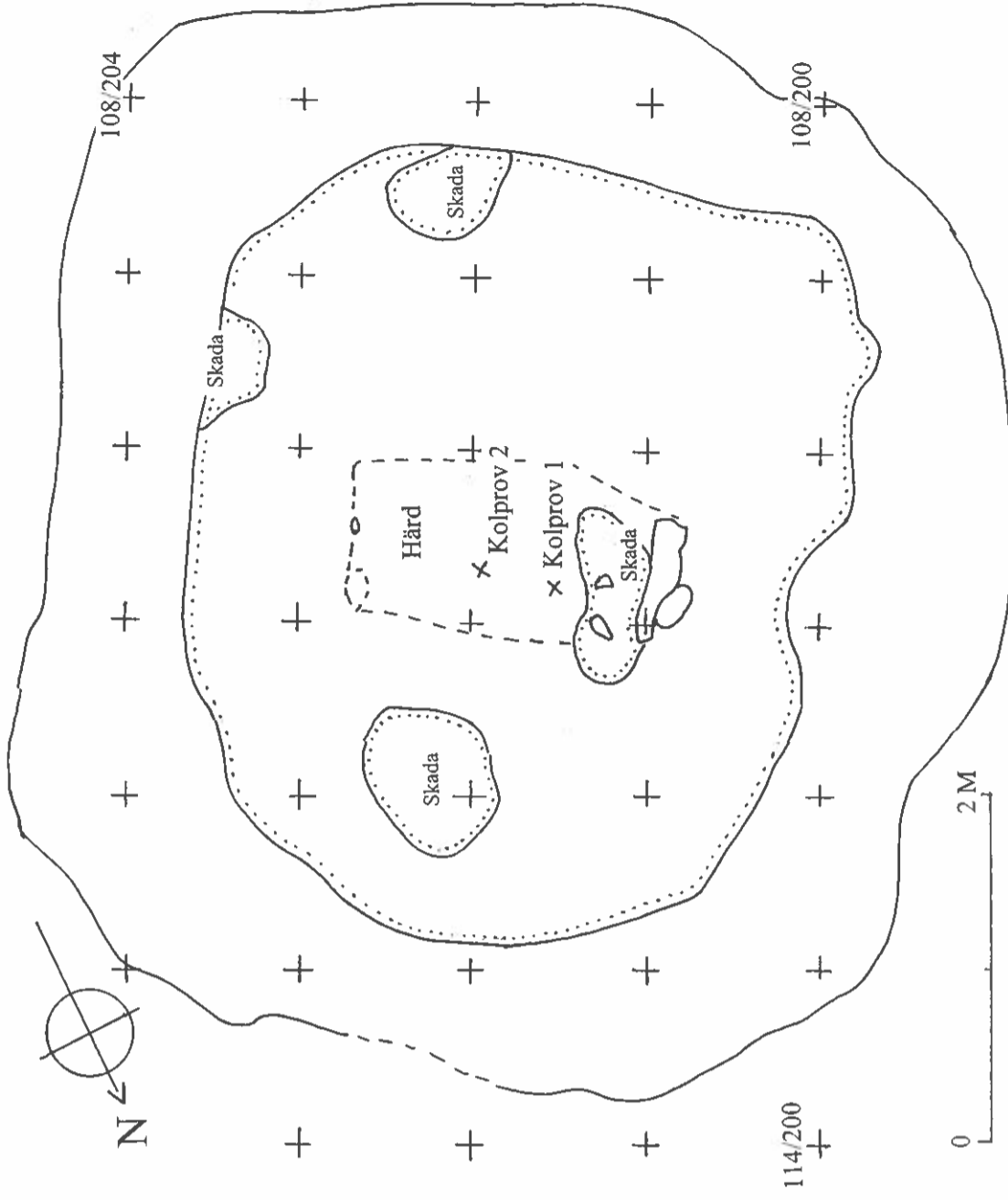
La, Arjeplog, Mavas, forml 318,
"Skobbles" kåtaplats

Kartering av M. Johansson, 2003

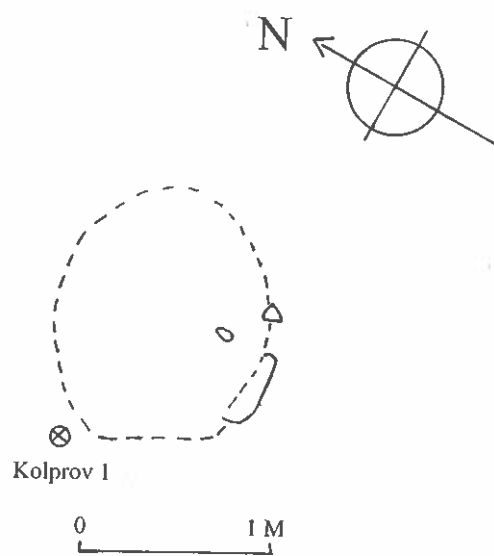
La, Arjeplog, Mavas, "Skobbles"
kåtatomt, forml 318:2

Kartering av P. Nyberg, 2003

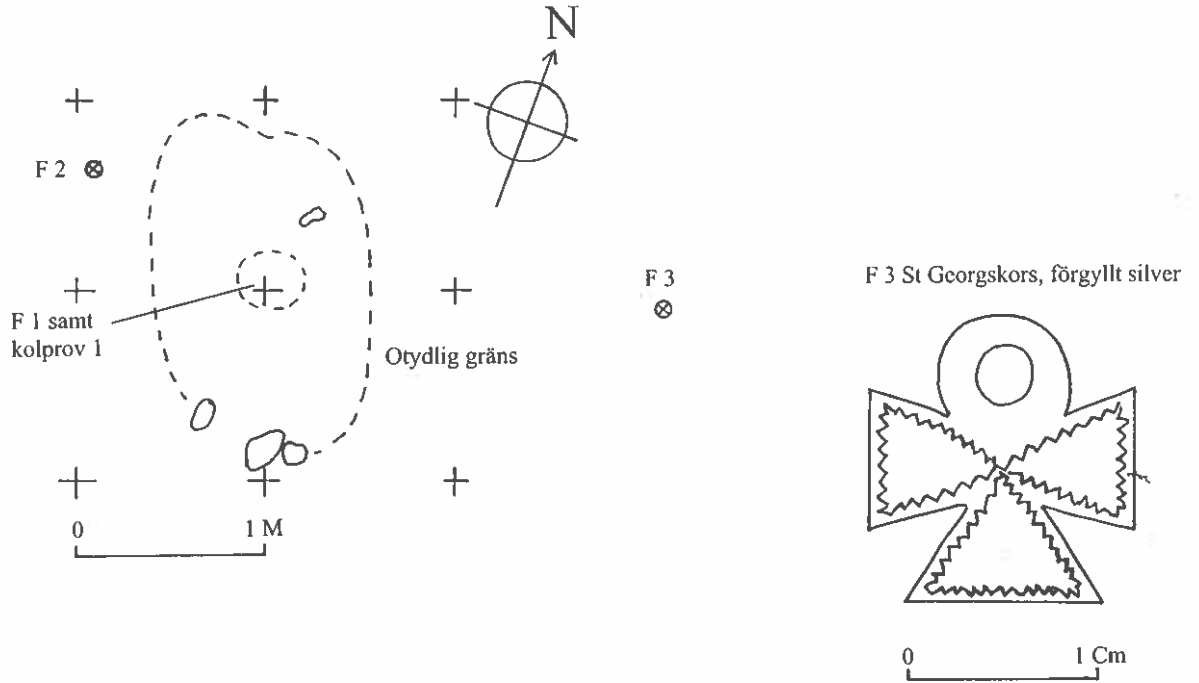
La, Arjeplog, Adamvalta, fornl 319:3, härd

Ritning av L. Liedgren, 2005

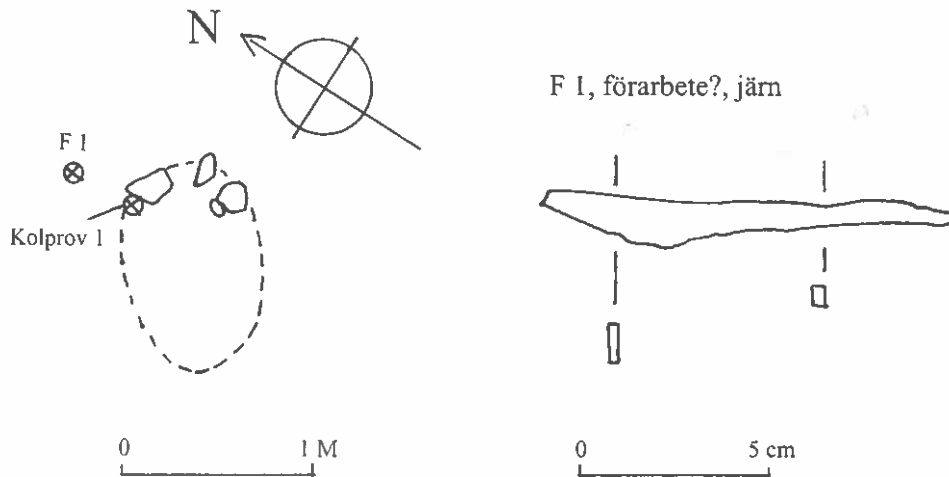
La, Arjeplog, Mavas, fornl 466:1, härd

Ritning av I. Bergman, 2005

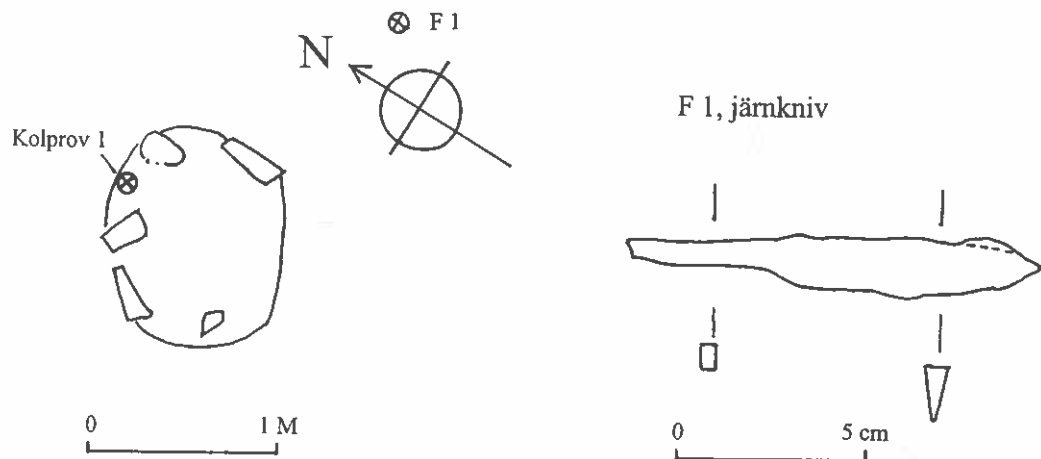
La, Arjeplog, Mavas, fornl 474:2, härd

Ritning av I. Bergman, 2005

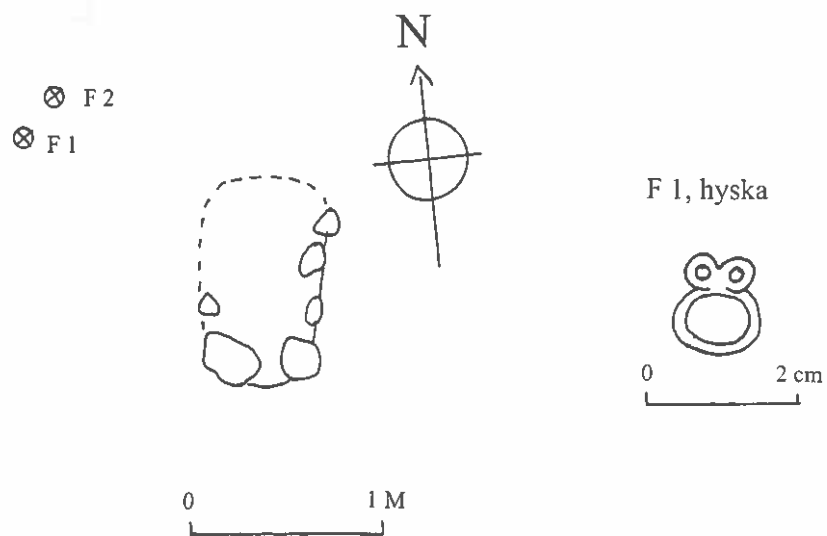
La, Arjeplog, Adamvalta, fornl 475:1, härd

Ritning av I. Bergman, 2005

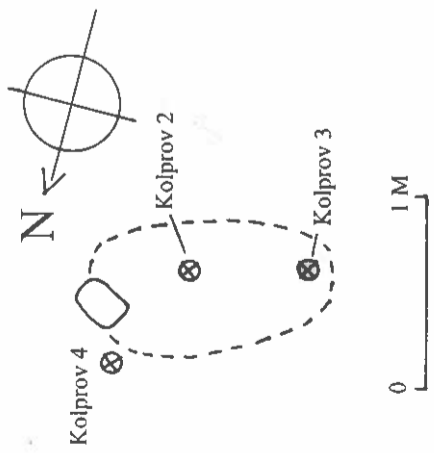

La, Arjeplog, Mavas, fornl 479:1, härd

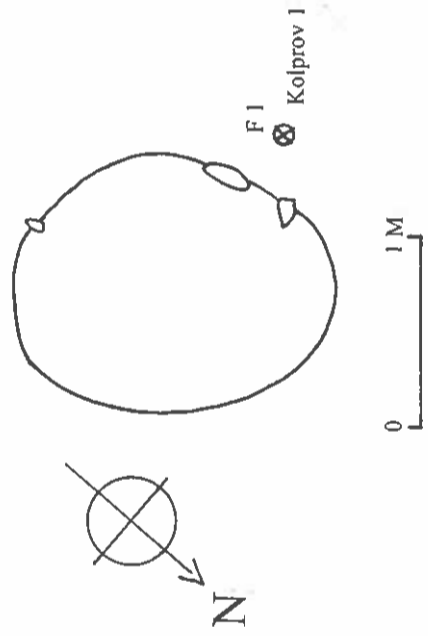
Ritning av I. Bergman och L. Liedgren, 2005

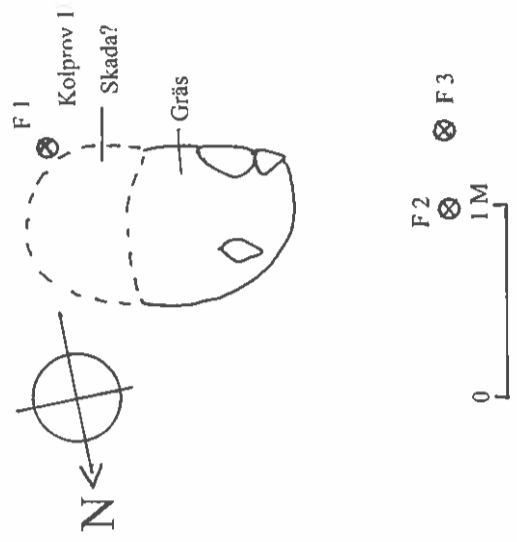
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 53:1, härd
Ritning av L. Liedgren, 2005

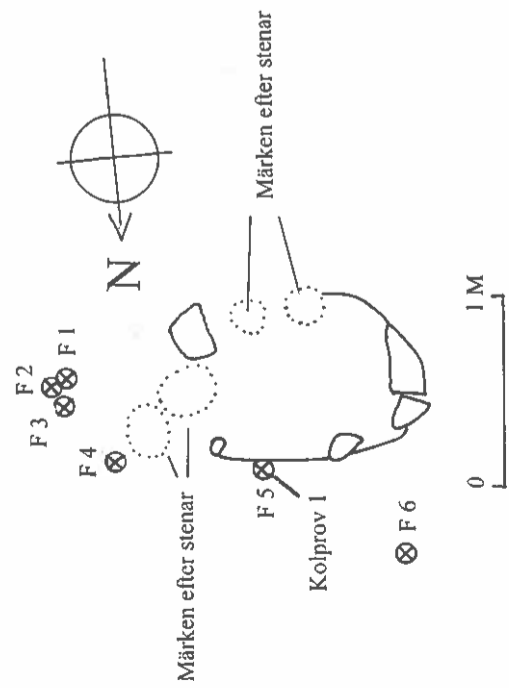
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 53:3, härd
Ritning av L. Liedgren, 2005

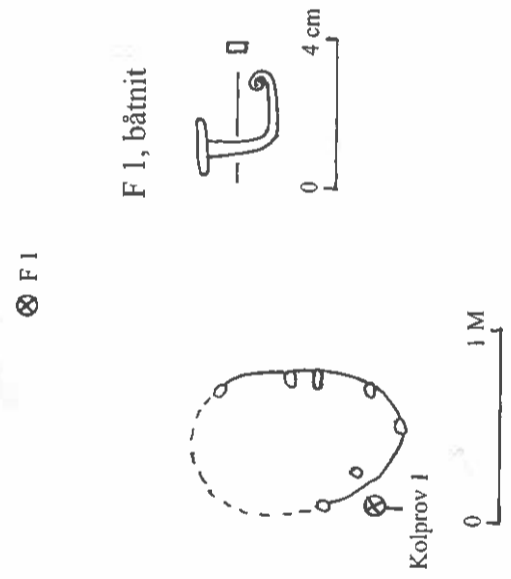
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 53:4, härd
Ritning av L. Liedgren, 2005

La, Arjeplog, Adamvalta, forml 53:7, härd
Ritning av L. Liedgren, 2005

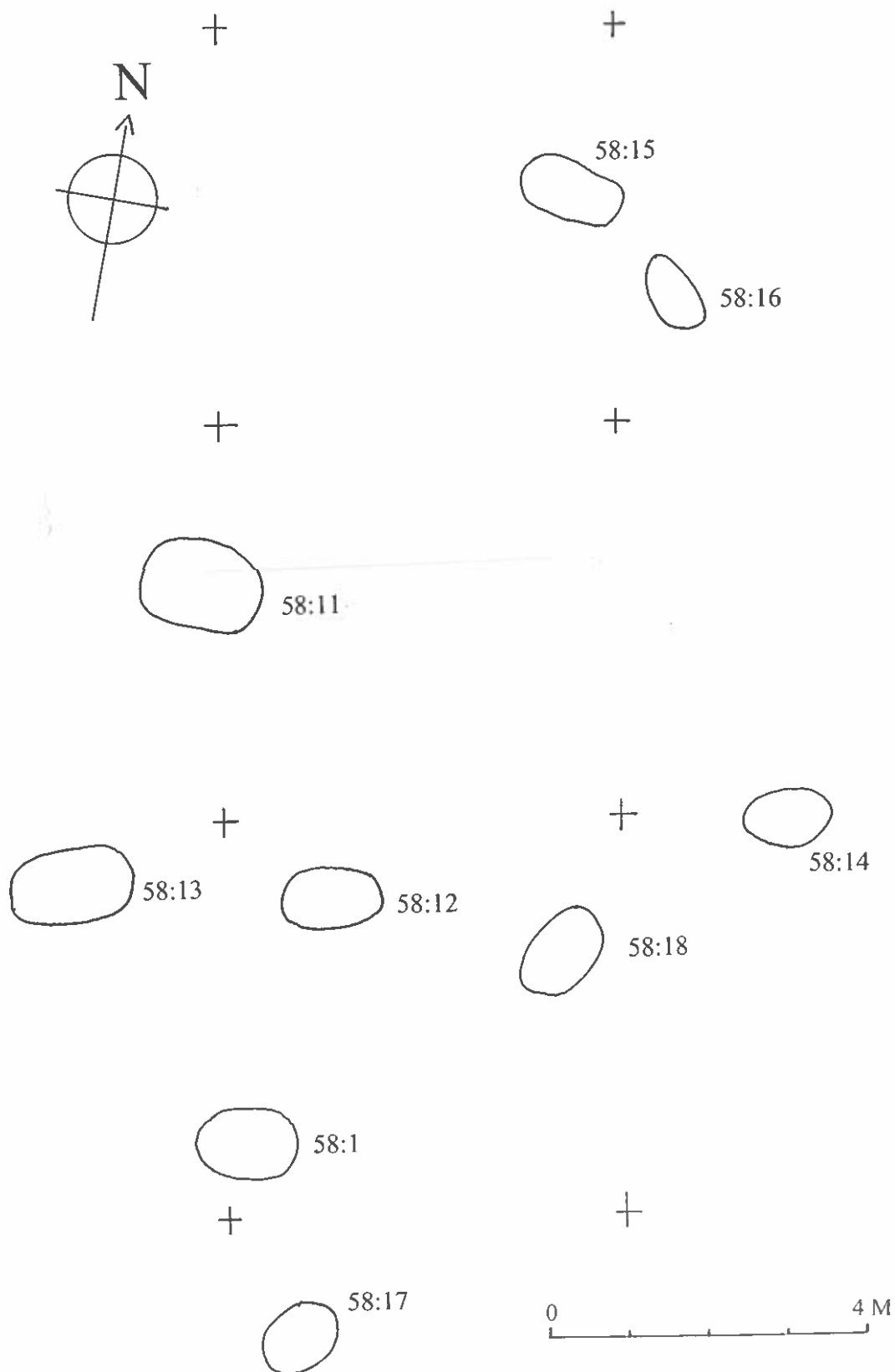

La, Arjeplog, Adamvalta, forml 53:8, härd
Ritning av L. Liedgren, 2005

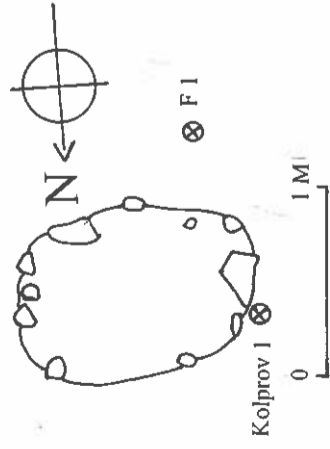

La, Arjeplog, Adamvalta, fornl 58
Specialkartering över de tätast
liggande härdarna

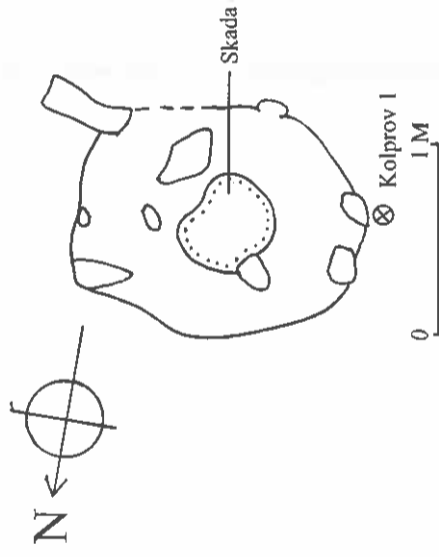
Ritning av L. Liedgren, 2005

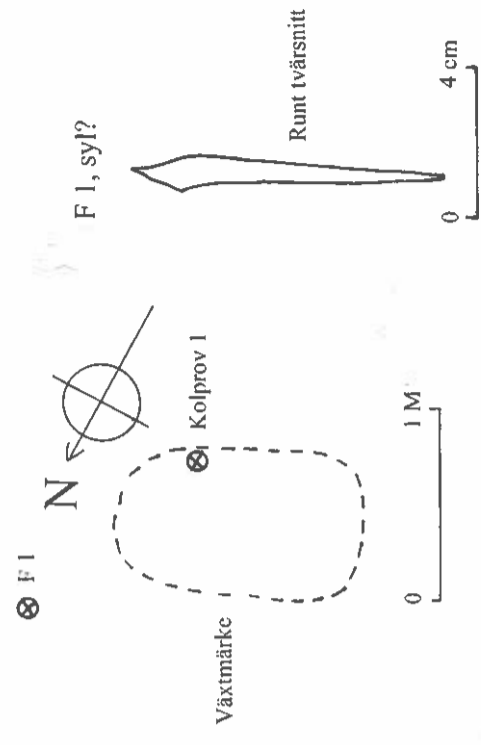
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:1, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

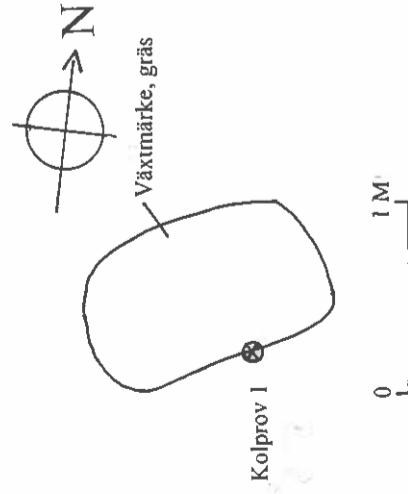
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:11, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

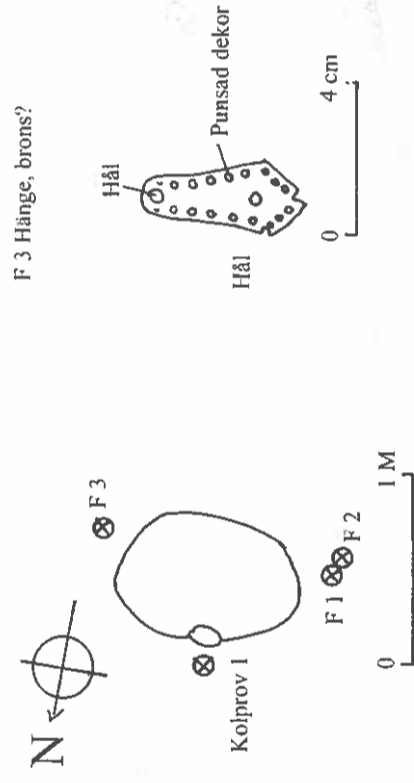
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:12, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

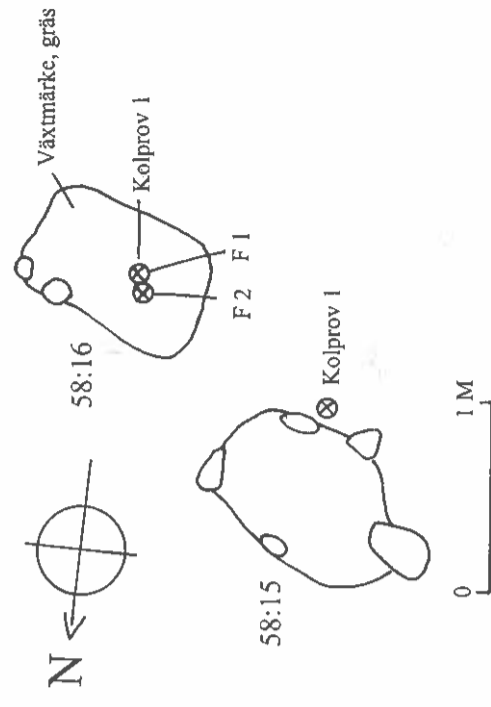
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:13, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

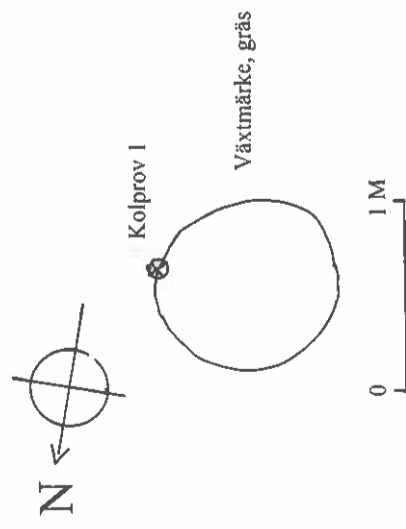
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:14, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

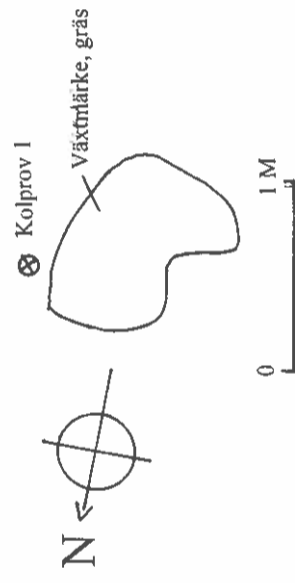
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 58:15-16, hård
Ritning av L. Liedgren, 2005

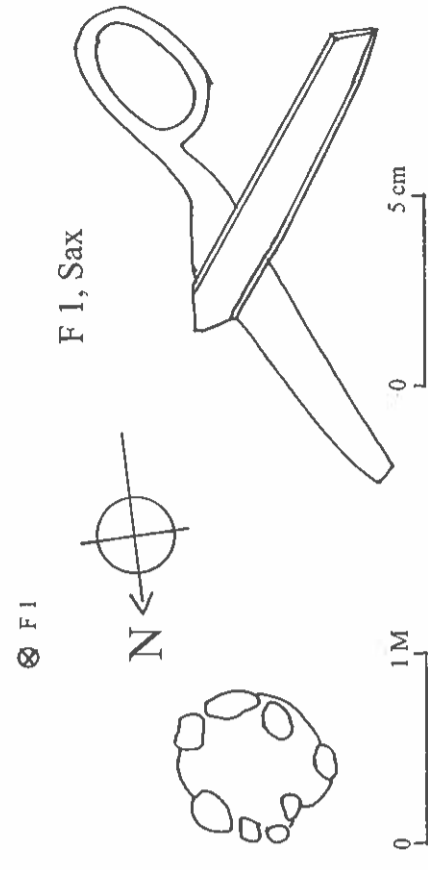
La, Arjeplog, Adamvalta, form 58:17, härd
 Ritning av L. Liedgren, 2005

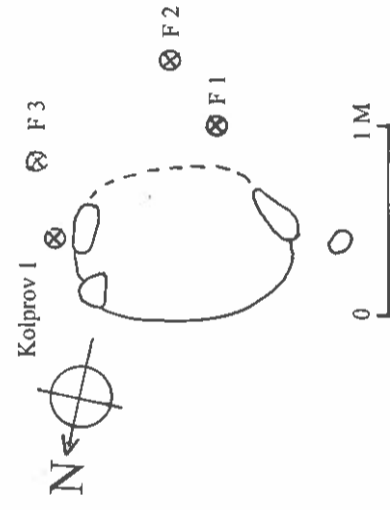
La, Arjeplog, Adamvalta, form 58:18, härd
 Ritning av L. Liedgren, 2005

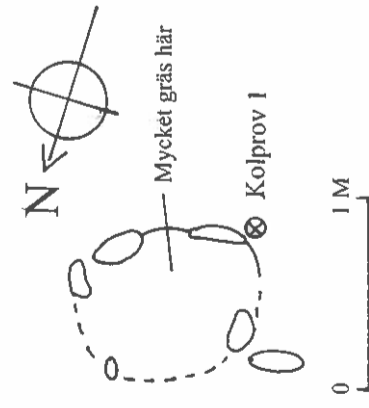
La, Arjeplog, Adamvalta, form 58:19, härd
 Ritning av L. Liedgren, 2005

La, Arjeplog, Adamvalta, form 58:21, härd
 Ritning av L. Liedgren, 2005

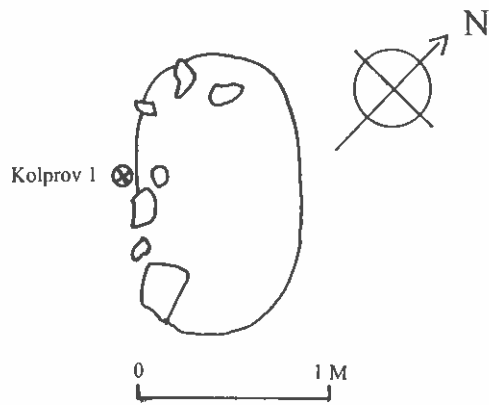

La, Arjeplog, Adamvalta, form 58:20, härd
 Ritning av L. Liedgren, 2005

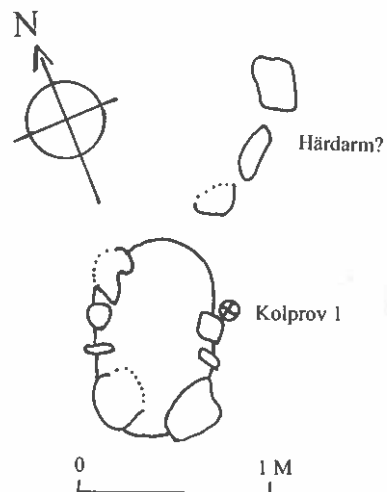
La, Arjeplog, Adamvalta, fornl 105:2, härd

Ritning av I. Bergman, 2005

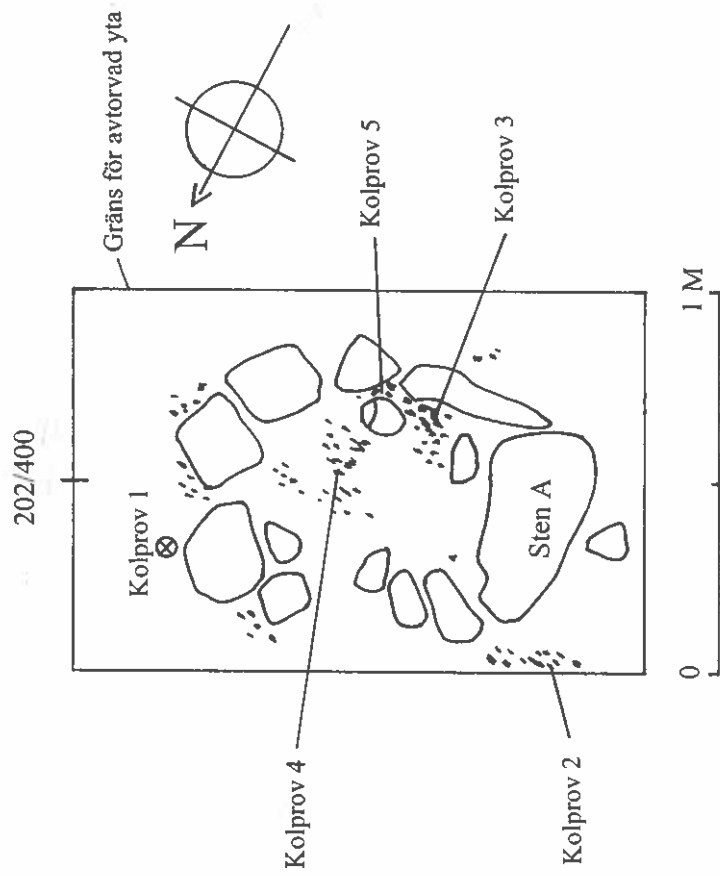

La, Arjeplog, Adamvalta, fornl 107:1, härd

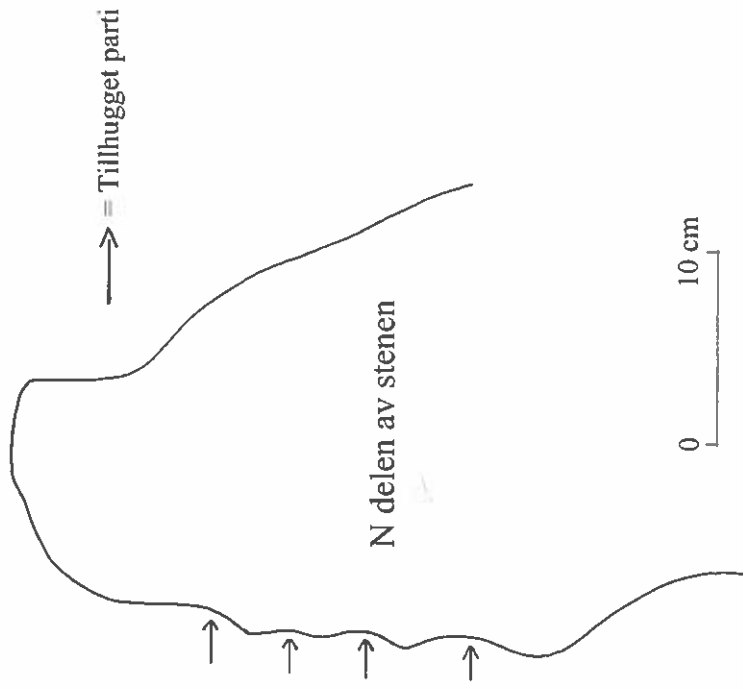
Ritning av I. Bergman, 2005

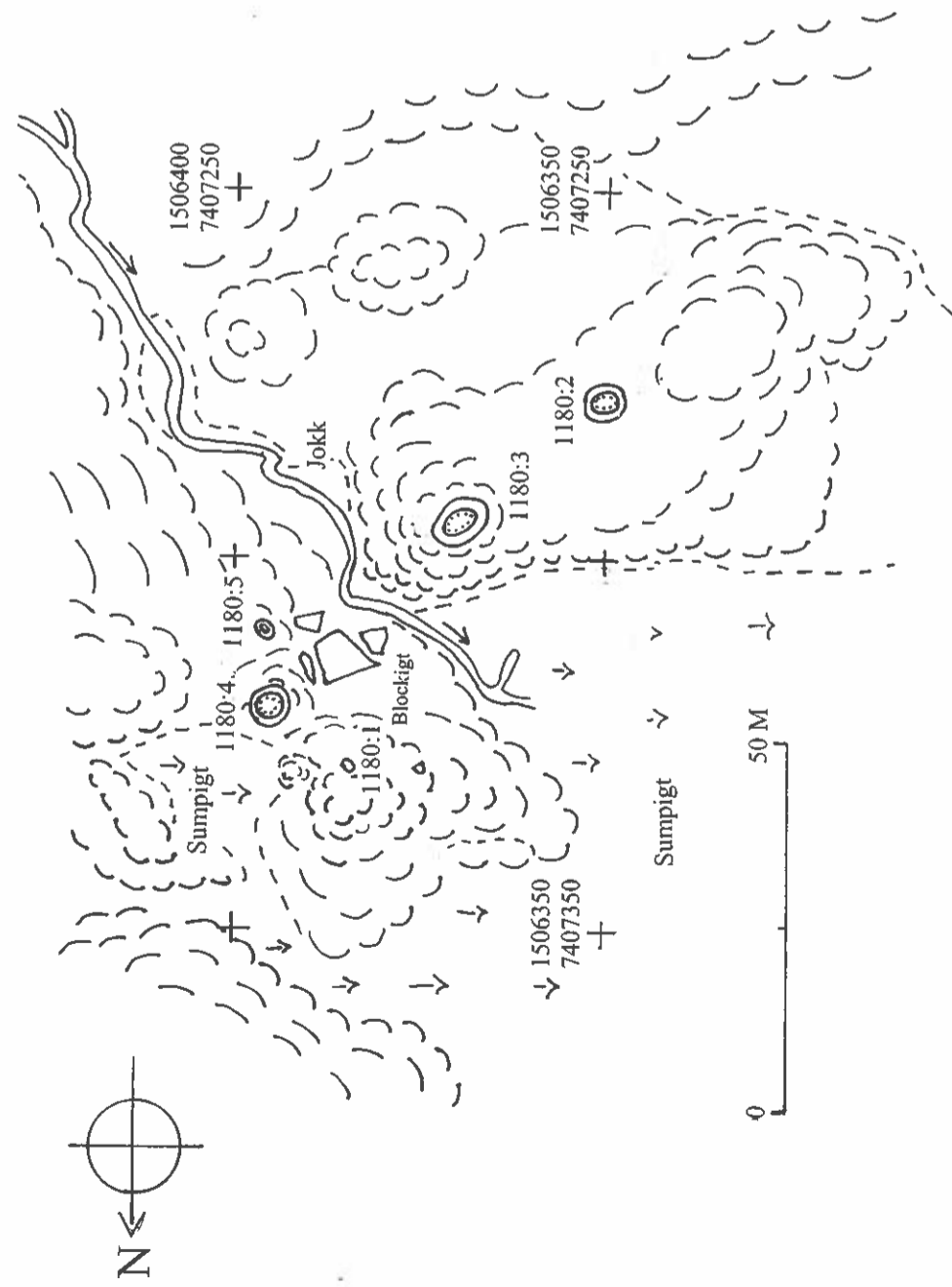
La, Arjeplog, Adamvalta, forml 485, h rd
Ritning av L. Liedgren, 2005

La, Arjeplog, Adamvalta, forml 485, sten A
Ritning av L. Liedgren, 2005

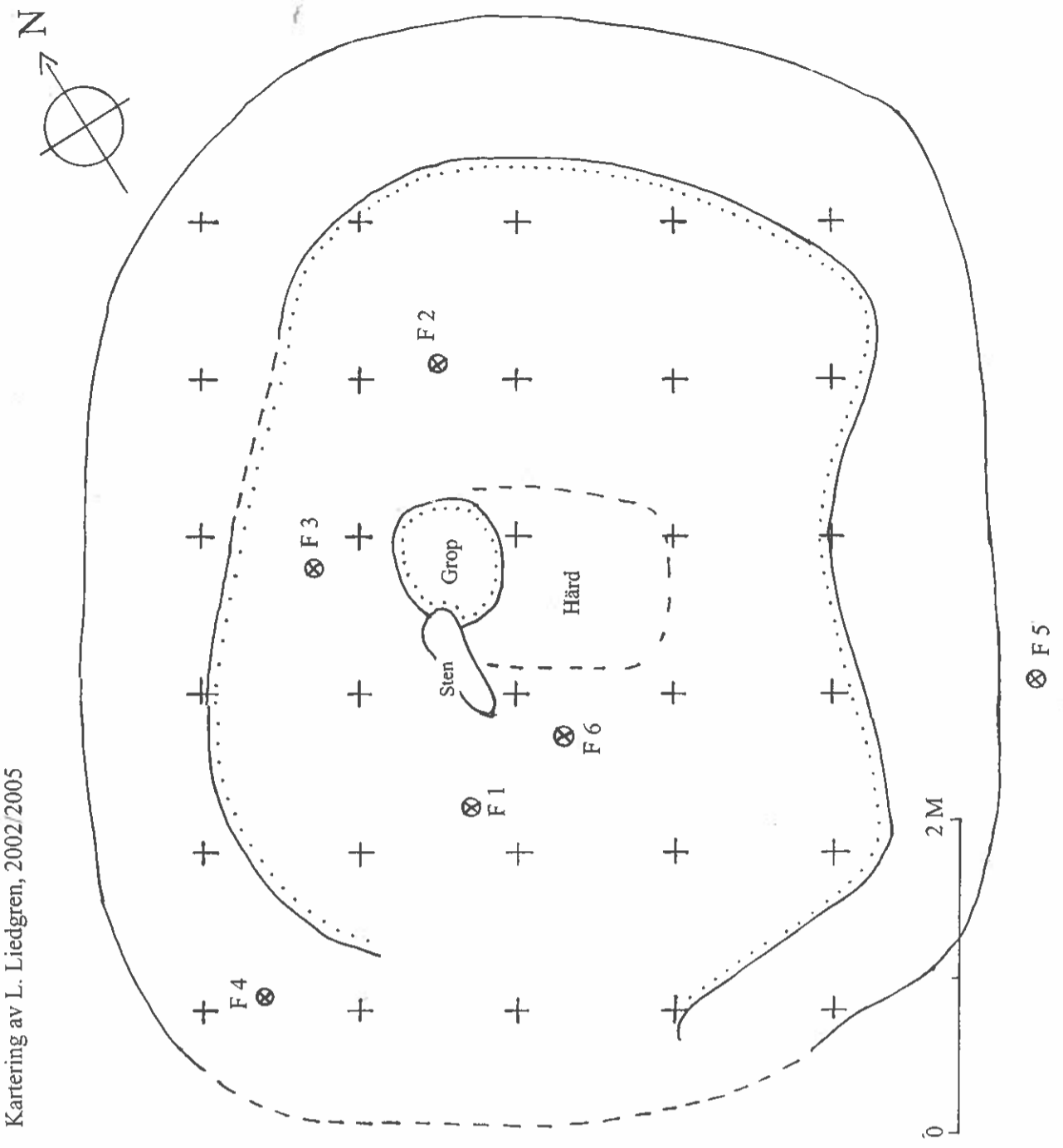

La, Arjeplog, Jurunvage, Raä 1180
 Ritning av M. Johansson, 2002

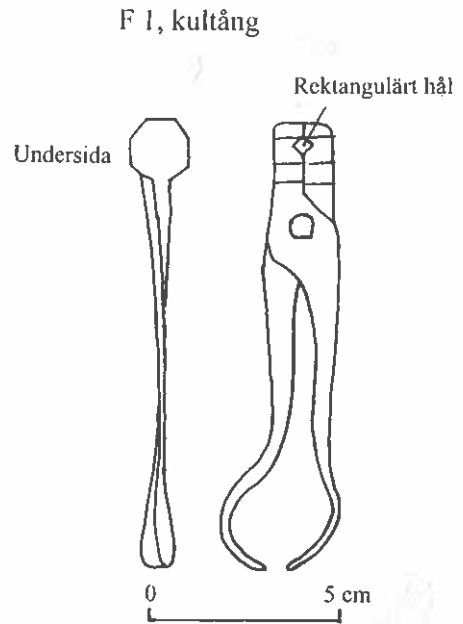
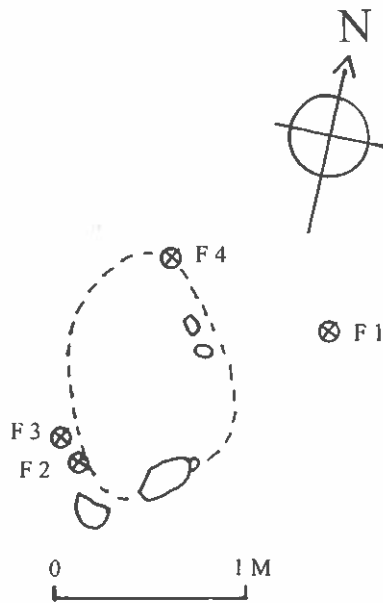
La, Arjeplog, Jurunvage, Raä 1180:4,
 stalotomt

Kartering av L. Liedgren, 2002/2005

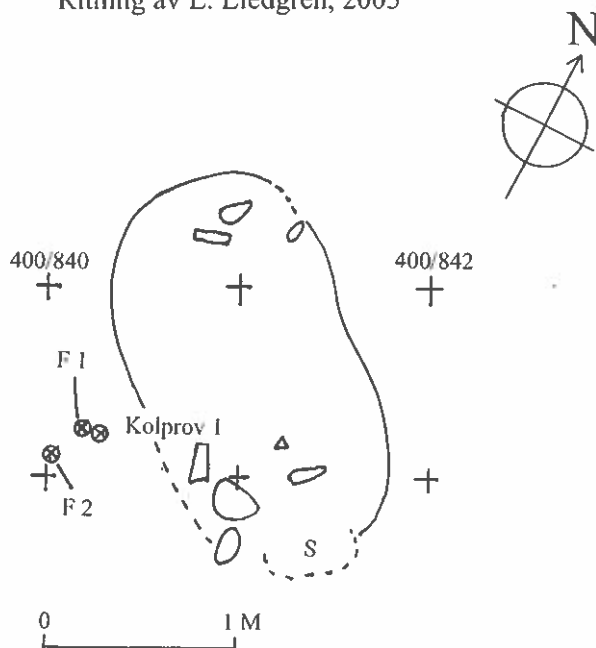
La, Arjeplog, Jurun, Raä 1179:2, härd

Ritning av I. Bergman och L. Liedgren, 2005

La, Arjeplog, Jurunvagge, fornl 452:4, härd

Ritning av L. Liedgren, 2005

1. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar inom Arjeplog socken, 1988.
2. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar inom Arjeplog socken, Lappland, 1989-1991.
3. Arkeologiska inventeringar och undersökningar av förhistoriska fyndlokaler och boplatser vid Hornavan och Kakel, Arjeplog socken, Lappland 1983.
4. Rapport över arkeologisk förundersökning av gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä 471, Arvidsjaur socken, Lappland, 1992.
5. Rapporter över kulturhistoriska undersökningar vid Gubblijaure, Stora Mattaure samt Padje-Máskejaure, Arjeplog socken, Lappland.
6. Arkeologisk undersökning av två härdar vid Margatjärnen, Arvidsjaur socken, Lappland, 1992.
7. Rapport över slutundersökning inom gamla kyrk- och marknadsplatsen, Raä nr 471, Arvidsjaur socken, Norrbottens län, Lappland, 1993.
8. Arkeologiska utgrävningar inom Arjeplog sn, Lappland, 1994.
9. Arkeologisk utredning vid Pajeb Mütunisjaure, Arjeplog sn, Lappland, 1995.
10. Rapport över kulturhistoriska inventeringar av strandområdet vid Rappen, Labbas samt Rappenströmmarna, Arjeplog sn, Lappland, 1995.
11. Arkeologiska utgrävningar vid Ansvar, Överkalix socken, Norrbottens län, 1995. Arkeologisk delundersökning av Raä 393:1, stensättning med rödockra, Raä 393:2, boplatzlämning, smt Raä 977:3 boplatzvall.
12. Arkeologiska utgrävningar vid Ansvar, Överkalix socken, Norrbottens län, 1996. Arkeologisk slutundersökning och restaurering av Raä 393:1, stensättning med rödockra, samt fortsatt delundersökning av Raä 393:2, boplatzlämning.
13. Arkeologiska undersökningar inom Arjeplogs och Arvidsjaursocknar, Lappland, 1995-1996.
14. Rapport över fornminnesinventering och kulturhistoriska undersökningar vid Delliknäs, Arjeplogs sn, Lappland, 1997.
15. Rapport över fornminnesinventering av väg 519, sträckan länsgränsen-Abborrträsk, Arvidsjaur socken, 1997.
16. Arkeologiska undersökningar inom Arjeplogs samhälle, Lappland, 1997.
17. Arkeologisk förundersökning vid vattendragen Rappen, Labbas, Arjeplogs sn, Lappland, 1997.
18. Arkeologiska undersökningar av en stensättning samt delundersökning av en boplatzvall och boplatztor, Raä nr 315, Nedre Vojakkala, Nedertorneå sn, Norrbottens län, 1996-1997.
19. Boplatser och landhöjning. En förstudie till forskningsprojektet "Människan, elden och landskapet", 1997.
20. Rapport över arkeologisk förundersökning av hotade fornlämningar vid vattendragen Rappen, Labbas samt Rappenströmmarna, Arjeplogs kommun, Lappland, 1998.
21. Byggnadsarkeologiska undersökningar av några åskåtor i Arjeplog, Lappland, 1997-1998.
22. Dokumentation och restaurering av timrad njalla samt timrad kåta Skålka, Ståkke sameby, Arjeplog, Lappland.
23. Rapport över dokumentation samt upprustning av samiska byggnader i Mavas, Luokta-Mavas sameby, Arjeplog, Lappland, 1998-1999.
24. Människan, elden och landskapet. Rapport över arkeologiska undersökningar 1999.
25. Dokumentation och upprustning av torvkåta samt njalla, Tjåksa, Svaipa sameby, Arjeplog, Lappland, 1999-2000.
26. Dokumentation och restaurering av en narad brändnjalla från Ringsalet, Semisjaure-Njarg sameby, Arjeplog, Lappland, 1999-2001.
27. Antikvarisk kontroll av upprustningsarbeten i Geijaur, Tjakkek samt Balgesnjunnje inom Arjeplogs och Arvidsjaur kommuner, 2000.

Silverbuseet

Rapporter över kulturhistoriska undersökningar

Distribution: Silverbuseet, Torget, S-939 90 Arjeplog
Tele 0961-61290

28. Människan, elden och landskapet. Arkeologiska undersökningar av mesolitiska boplatser inom Arjeplogs kommun, Norrbottens län 2000.
29. Arkeologisk utredning med anledning av planerad vindkraftspark på Uljabuoda, fastigheterna 1:1 Arjeplogs kommun, 2001.
30. Arkeologisk undersökning av skadat fornlämningsområde, Kolmis, Dellaure 2:1, Arjeplogs sn samt utredning av fornlämningar i samband med biltestbana.
31. Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland 2001.
32. Byggnadsarkeologisk dokumentation av två njallor inom Ståkke sameby, Arjeplogs kommun, Lappland, 2001.
33. Dokumentation och upprustning av två torvkåtor, en njalla samt en palissadgård, Varekietje, Semisjaur-Njarg sameby, Arjeplogs kommun, Lappland, 1998-2001.
34. Arkeologiska undersökningar vid Dumpokjauratj och Gublijaure, Arjeplogs Sn, Lappland, 2001. Människan, elden och landskapet.
35. Utgrävningar av stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland, 2002.
36. Antikvariska kontroller och upprustningar inom Arjeplogs och Arvidsjaur kommuner, Lappland 1997-2002.
37. Utgrävningar av härdar och stalotomter i Adamvaltaområdet, Arjeplog, Lappland 2003.
38. Arkeologiska undersökningar vid Dumpokjauratj, Raä 1568, Arjeplogs sn, Lappland 2002. Människan, elden och landskapet.
39. Arkeologisk undersökning av en stensättning från äldre järnålder, Raä 1944, Uddjaur, Arjeplog, Lappland 2003.
40. Arkeologisk utredning inom biltestområde i Kålmis, Arjeplogs kommun 2002-2003.
41. Arkeologisk utredning med anledning av sand/grustäkt, Framnäs 1:9, Arvidsjaur socken och kommun, Lappland, 2003.
42. Arkeologisk utredning, Pipudden, Arjeplogs kommun, Lappland 2003.
43. Utvärdering av fornminnesinventeringen, 1984-2002 och projektet Skog och Historia, 2000-2004, i Norrbotten. Med exempel på tillämpningar av det digitala registret och framtida inriktningar.
44. Byggnadsarkeologisk undersökning av byggnadsrester, Långsjön, Ståkke sameby, Arjeplog, Lappland, 2004.
45. Arkeologisk förundersökning inom den gamla kyrk- och marknadsplatsen i Arjeplog, Lappland, 2004.
46. Antikvarisk kontroll av byggnadsvård i Arjeplog, 2003-2004, frälsetorpet Suobdek, fjällägenheten Udden samt fjällägenheten Yttervik.

ISSN 1101-2900